

RAINIŲ

TRAGEDIJA

1941 M. BIRŽELIO 24-25

LIETUVOS
GYVENTOJŲ
GENOCIDO IR
REZISTENCIJOS
TYRIMO CENTRAS

VILNIUS

2000

RAINIU

T R A G E D I J A

1941 M BIRŽELIO 24 25 D.

UDK 947.45.08
Ra-139

ISBN 9986-757-37-1

© Lietuvos gyventojų genocido ir
rezistencijos tyrimo centras, 2000
© Meninis apipavidalinimas, Alfonsas
Žvilius, 2000

Politinių kalinių žudynės Lietuvoje 1941 m. birželio 22-26 d.

1940-1941 m. sovietinio teroro, karo nusikaltimų ir nusikaltimų žmoniškumui aukomis tapo apie 31 tūkst, žmonių, iš jų beveik 20 tūkst. (12 560 lietuvių, 2202 žydai, 2003 lenkai ir t.t.) išvežta į GULAG'o lagerius ir tremtį. Tremtyje ir lageriuose mirė 5157 tremtiniai ir kaliniai, 595 kaliniams įvykdytos mirties bausmės, 7360 žmonių likimas iki šiol nežinomas. Kilęs Sovietų Sąjungos-Vokietijos karas sovietiniams okupantams ir juos rėmusiems kolaborantams neleido tęsti lietuvių tautos naikinimo planų. NKVD ir NKGB iš karto suskato slėpti savo nusikaltimus, ypač išgabenti kalinius ir archyvus, dažniausiai savo bėgimą dangstydami žudynėmis. 1941 m. birželio 22-28 d. beveik 1 tūkst, kalinių ir civilių gyventojų (99% - lietuviai) buvo nužudyta Lietuvoje. Taip baigėsi paskutinė ir kraupiausia sovietinės okupacijos savaitė. Išžudę šimtus lietuvių, vieni okupantai užleido vietą kitiems. Pasikeitė teroro ideologija, kryptis ir mastai, bet Lietuvos gyventojai (ši kartą - pirmiausia žydai) tebebuvo naikinami.

Pirmąją karo dieną SSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsaku pafrontės vietovėse, taigi ir Lietuvoje,

buvo paskelbta karo padėtis. Kitu įsaku nustatyta, kad valstybės saugumo ir gynybos funkcijos pereina karinių apygardų, frontų ir armijų karo taryboms. Visos politinių kalinių bylos perduodamos karo tribunolams, kurie tuomet dažniausiai pasmerkdamo kalinius aukščiausiai bausmei - sušaudymui. Tokia buvo oficialioji politika. Iš tikrųjų visiška laisvė buvo suteikta vietinėms NKVD ir NKGB įstaigoms ir kalinių apsaugos (konvojinės kariuomenės) kariams. NKVD ir NKGB darbuotojai sušaudymą laikė kalinių evakavimo būdu. Dokumentuose tai vadinama evakuacija pagal I kategoriją.

Dar negavęs nurodymų iš Maskvos, Lietuvos SSR NKGB Tardymo skyriaus viršininkas Eusiejus Rozauskas kreipėsi į NKGB liaudies komisaro pavaduotoją Davidą Bykovą ir pasiūlė: „Neturint galimybių evakuoti kalinių iš Kauno kalėjimo Nr. 1, išskirti iš jų pavojingiausius ir prieš atsitraukiant sušaudyti" (iš E. Rozausko 1941 m. rugsėjo 7 d. rašto Antanui Sniečkui) (Arvydas Anušauskas, *Lietuvių tautos sovietinis naikinimas 1940-1958 metais*, V., 1996, p. 112). Tokių kalinių, E. Rozausko apskaičiavimu, buvo net 400 (kas penktas kalinys). Bet sparčiai keičiantis fronto padėčiai okupantai ir kolaborantai buvo priversti bėgti.

Į Rusijos gilumą iki liepos 20 d. buvo nuvežta mažiau negu 25 % Lietuvoje kalintų žmonių (1363 kaliniai). Jie buvo pasmerkti lėtai mirčiai nuo alinančio darbo sovietiniuose lageriuose. Kitų kalinių likimas buvo dvejopas: vieni išsivadavo, o kiti buvo išžudyti.

Kaip aiškėja iš išlikusių dokumentų, pirmiausia buvo numatyta išžudyti kalintus „kontrrevoliucionierius". Kalinio statusas - nuteistas ar tik tardomas - neturėjo reikšmės. Apie žudynes, vykusias Lietuvoje, NKVD dokumentuose yra bene mažiausiai žinių.

Piotras Gladkovas savo ataskaitose užsiminė tik apie 15 žmonių sušaudymą Panevėžyje, 4 - Zarasuose ir apie 15 mirtininkų iš Kauno kalėjimo sušaudymą evakuacijos metu. Apie Pravieniškių ir Rainių žudynes NKVD ir NKGB dokumentuose nėra nė užuominos. Tik po egzekucijų likę gyvi kaliniai ir nužudytųjų ekshumavimas galėjo paliudyti NKVD bei NKGB darbuotojų ir vietinių kolaborantų žvėriškumą.

Červenio žudynės vienintelės atitiko „I kategorijos evakuacijos“ schemą. P. Gladkovo teigimu, iš Kauno kalėjimo 1941 m. birželio 23 d. naktį buvo išvežta 90 kalinių. Liudytojų atsiminimuose minima, kad iš 4-ojo skyriaus buvo išvesta 118 kalinių. Juos nugabeno į Minsko kalėjimą. Čia buvo atskirti ir sušaudyti mirtininkai ats. plk. Steponas Rusteika, Vanda Pranckonienė, kpt. Švarplaitis (nuteistas sušaudyti 1941 m. birželio 18 d.), B. Kantauskas (nuteistas sušaudyti 1941 m. birželio 11 d.) ir kt. Birželio 25 d. visi kiti kaliniai buvo išvaryti iš Minsko kalėjimo kartu su kitais 2 tūkst. kalinių. Ešelonų išvykimo ir judėjimo žiniaraštyje (čia pateikti kalinių evakavimo duomenys) apie šiuos kalinius parašyta tik keletas eilučių: „Iš Minsko išvesti pėsčiomis 2 tūkst. kalinių. Atvesti į Červenį, kur apie 500 kalinių kontrrevoliucionierių išvyko pagal I kategoriją“ (t. y. buvo sušaudyti) (op. cit., p. 118).

Iš Kauno kalėjimo kalinių, kurie buvo išvaryti iš Minsko kalėjimo (apie 100 kalinių, nes 15 ar 17 mirtininkų buvo sušaudyti dar anksčiau), gyvų liko apie 40 (Jonas Dambrauskas, V. Kaušas, Povilas Lašas, Antanas Žebrauskas, Petras Žickus, Juozas Žickus, prof. Ignas Končius, plk. Jonas Petraitis, plk. Juozas Tumas, plk. Giliaras Urbonas, plk. Antanas Šova, kpt. Stasys Jasiunskas, kpt. Osvaldas Žadvydas ir kt.). Visi kiti buvo

nužudyti. Tarp jų buvo plk. Balys Giedraitis, plk. Juozas Šarauskas, mjr. Jonas Špokevičius, mjr. Vladas Opulskis ir dešimtys kitų žymių lietuvių veikėjų ar paprastų ūkininkų, darbininkų ir tarnautojų (žinomos 57 pavardės). Iš Kauno kalėjimo buvo išvežtas ir vienas iš Lietuvos nepriklausomybės akto signatarų Kazys Bi-zauskas. Bet ir jis Minsko kalėjimo nepasiekė. Nežinia kokiomis aplinkybėmis su keletu kitų kalinių jis atsidūrė Gudijoje, Polocko rajone ir netoli Bigosovo stoties buvo sušaudytas.

Kalinių naikinimo akcija buvo įvykdyta ir Pravieniškių lageryje. Nuo kitų žudynių ji skyrėsi ne tik masiškumu, bet ir tuo, kad buvo žudomi visi be išimties kaliniai ir netgi jų prižiūrėtojai su šeimomis. Karo pradžioje Pravieniškėse, už trijų eilių spygliuotos vielos tvoros, kalėjo 444-451 kalinys. Čia buvo kalinami jau nuteisti kaliniai, kurių bausmės laikas buvo neilgas, daugiausia 2-4 metai. Tarp jų buvo 80 internuotų lenkų, 20-30 už įvairius nusikaltimus nuteistų raudonarmiečių. Pravieniškių lageris nuo kitų kalinimo vietų skyrėsi ir tuo, kad čia visi sargybiniai ir prižiūrėtojai buvo lietuviai. Prasidėjus karui, kalinti raudonarmiečiai buvo apginkluoti ir išvežti (taip buvo elgiama ne tik Lietuvoje, bet ir Gudijoje, Ukrainoje). Lagerio sargyba buvo sustiprinta ir buvę kaliniai uždaryti barakuose. Birželio 26 d. į lagerį atvyko raudonarmiečių būrys su šarvuočiu. Likusių gyvų kalinių liudijimu, sušaudymo iniciatorius buvo karui prasidėjus iš lagerio išleistas lt. Kiseliovas (Kiselev) (toje vietoje traukėsi 11-osios armijos 5-oji divizija, ir galima manyti, kad lt. Kiseliovas atvyko su tos divizijos karių daliniu). Jo kerštu galima paaiškinti prižiūrėtojų ir jų šeimų sušaudymą. Buvo nužudyta 21 lagerio tarnau-

tojas, 6 moterys ir 13 bei 16 metų mergaitės. Kauno miesto komendantūros karininko Mato Valeikos 1941 m. birželio 28 d. raporte minima, jog „buvo išžudyta 230 žmonių ir taip pat iššaudyti prižiūrėtojai su šeimomis [...], 214 pabėgo. Jų tarpe 50 sužeistų. Dalis jų evakuojant mirė" (op. cit., p. 127). Apie 260 žmonių tapo šio nusikaltimo aukomis.

Kitose Lietuvos vietose nedidelės kalinių grupės buvo žudomos kartu su civiliais gyventojais. Juos savo iniciatyva žudė ne tik NKVD ir NKGB darbuotojai ar raudonarmiečiai, bet ir vietos sovietiniai bei partiniai aktyvistai. Po keliolika žmonių buvo nužudyta kiekvienoje Lietuvos apskrityje vien tik įtarus, kad rėmė sukilėlius, arba pagal komunistų skundus. Iš 672 nužudytų žmonių net 518 nužudė raudonarmiečiai. Rastas šaulio ženklas, iškabinta tautinė ar balta vėliava, radijo klausymasis tapdavo pagrindu paskelbti mirties nuosprendį. Pagaliau bėgantys raudonarmiečiai daug gyventojų nužudė mėgindami pagrobti dviračius, arklius, drabužius. Bet dauguma šių žmonių buvo nužudyta kolaborantų (sovietinių ir partinių aktyvistų) tiesioginiu nurodymu kaip nelojalūs ar priešiški sovietų valdžiai asmenys. Komunistai pasinaudojo tuo, kad prasidėjo karas, ir naikino kitokių pažiūrų žmones, buvusių lietuviškų tautinių organizacijų narius. Antai birželio 22 d. Tauragės apskrities Vainuto valsčiaus Girininkų kaime buvo nukankinta 14 žmonių, Trakų apskrities Kaišiadorių valsčiaus Krušonių kaime - 5. Iš viso būta beveik keturių dešimčių grupinių žudynių.

NKGB komisaras P. Gladkovas, rašydamas savo ataskaitą, nepamiršo paminėti, kad Panevėžyje sušaudyta 15 žmonių, suimtų likviduojant partizanų būrį. Iš tikrųjų čia buvo sušaudyta 19 žmonių. Ne taip

kaip kitur, čia liko žudynių liudytojų. Vienas jų papasakojo, kad į egzekucijos vietą atvažiavo „kalėjimo mašina ir sunkvežimis, pilnas ginkluotų kareivių [...] mašinos sustojusios prie iškastos duobės [...]. Paskui du čekistai atidarė kalėjimo mašiną, į ją išokę ir iš jos metę į duobę žmones. Į metamuosius iš pistoletų šaudę čekistai ir vyresnieji politrukai. [...] Tą darbą atlikę labai greitai, maždaug per 10-15 minučių" (op. cit., p. 131). Žudynės įvyko birželio 25 d. už 300-400 metrų nuo cukraus fabriko. Tarp nužudytųjų buvo 15 kupiškėnų (dar dviejų dėl sužalojimų nepavyko atpažinti), išvakarėse suimtų Kupiškio valsčiuje ir atgabentų į Panevėžį.

Panevėžyje žudynės nesibaigė iki pat Raudonosios armijos pasitraukimo. Birželio 26 d. Panevėžyje, Raudonosios armijos dalinio štabo rūsyje, buvo ypač žiauriai nukankinti trys Panevėžio apskrities gydytojai: ats. plk. Juozas Žemgulis, Antanas Gudonis, S. Mačiulis. Tame pat rūsyje nukankinta ir ligoninės gailestingoji sesuo Z. Kanevičienė bei dar trys panevėžiečiai.

Beveik tuo pačiu metu buvo įvykdytos ir Telšių kalėjimo kalinių žudynės. Telšių kalėjime iš 162 kalinių buvo 76 NKGB tardyti kaliniai. Petras Raslanas, kuris šiuo metu nuo teisingumo slapstosi Rusijoje, teigė: „Aš esu įsitikinęs, jog ten nebuvo nė vieno nekalto" (iš P. Raslano 1942 m. spalio 7 d. paaiškinimo LKP(b) CK sekretoriui A. Sniečkui) (op. cit. p. 125). Raudonarmiečiai iš kamerų kalinius vedė į sargybos būstinę. Paskui kalinius vieną ant kito suguldė sunkvežimiuose. Jau švintant birželio 25-ajai, mašinos su kaliniais nuvažiavo Luokės link, į Rainių miškelį. Kas vyko toliau, gerai nežinoma. Lietuvoje tai buvo bene vienintelės žudynės, po kurių neliko nė vieno gyvo liudytojo. Liudijo tik egzekucijos vykdytojai. Domas Rocius teigė: „Sušaudymą

vykdė raudonarmiečiai. Iš mūsų ten buvo: NKGB skyriaus viršininkas Raslanas Petras, operatyvinis įgaliotinis Galkinas (Galkin) ir kalėjimo prižiūrėtojas Pocevičius" (iš D. Ročiaus 1942 m. spalio 7 d. paaiškinimo. LKP(b) CK sekretoriui A. Sniečkui) (op. cit., p. 125). Tik birželio 28 d. suradus ir atkasus duobes paaiškėjo, kad visi žmonės buvo kuo žiauriausiai nukankinti. Kai kuriems jų nupjautos ausys, išbadytos akys, beveik pusei (35) sužaloti lyties organai. Dauguma galutinai nužudyta sutriuškinus galvas arba subadžius durtuvais. Tik 10 kalinių buvo sušaudyti. Dėl sužalojimų 46 lavonai taip ir nebuvo atpažinti. Rainių miškelyje rasti 73 kalinių palaikai. Dar trys mėginę bėgti kaliniai buvo nužudyti ir užkasti ties Džiuginėnais.

Kas įvyko Telšių kalėjime ir Rainių miškelyje 1941 m. birželio 24-25 d., kokie Lietuvos piliečiai tapo sadistiškiausių kankinimų aukomis, toliau pasakojama remiantis Lietuvos archyvuose saugomais dokumentais ir liudytojų prisiminimais.

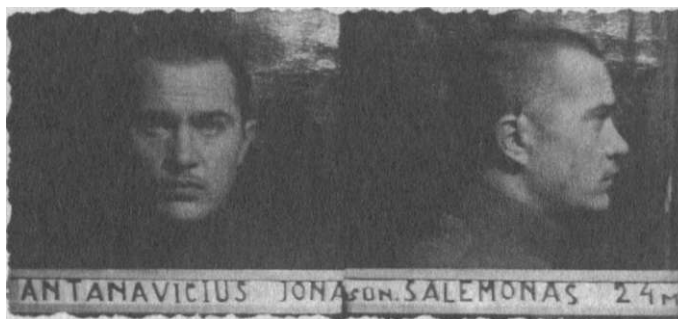
dr. Arvydas Anušauskas

Nužudytieji
Rainiuose
1941 m. birželio 25 d.

Broliai Antanas, Jonas ir Juozas Antanavičiai, gimę ūkininko Saliamono ir Marijos Antanavičių šeimoje Karūnavos k., Kėdainių aps. Tėvai ir dvi seserys - Kostė ir Genovaitė - 1941 06 14 ištremti į Komiją. Tėvai ten mirė 1942 m., Kostė 1945 m.

Antanas Antanavičius - g. 1918 m., gyv. Didviečių k., Telšių aps. Dirbo tėvo ūkyje. Šaulių sąjungos narys. Stojó savanoriu į kariuomenę, tarnavo aviacijoje. Kartu su broliais aktyviai veikė prieš okupantus: gabeno ginklus, juos rinko, supirkinėdavo. Jo rankomis „keliavo“ šapirografas ir rašomoji mašinėlė. Suimtas 1941 02 20. Kaltintas, kad priklausė „sukilimo organizacijai, kurios tikslas - ginkluotu būdu nuversti sovietų valdžią Lietuvoje,

parūpino šapirografą ir spausdinimo mašinėlę, spausdino atsišaukimo lapelius". Nutarimą suimti pasirašė NKVD-NKGB Telšių apskrities skyriaus viršininkas Petras Raslanas ir oper. įgaliotinis Aleksejus Galkinas. BBK (baudžiamųjų bylų kartotekos kortelėje): SSRS 8-osios armijos ir NKGB Telšių apskrities skyriaus atstovo specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimas - mirties bausmė pagal RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas 1941 06 25.

Jonas Antanavičius - vyriausias iš trijų brolių, g. 1915 m., gyv. Didviečių k., Telšių aps. Policijos viršininkas. Iki karo tarnybos dirbo tėvų ūkyje, atitarnavęs kariuomenėje dirbo eiguliu Plungės miškų urėdijoje, vėliau pasienio policininku Kybartuose. Buvo aktyvus Šaulių sąjungos narys, „Jaunosios Lietuvos“ ir „Atsargos karininkų sąjungos“ narys. Surinktus iš šaulių ginklus neatidavė bolševikams, o atidavė patikimiems asmenims.

Suimtas 1940 10 31, kaltintas, kad 1940 10 20 sutrukdė mitingą, kuriame kalbėjo LSSR Aukščiausiosios Tarybos pirmininko pavaduotojas Domas Rocius. 1941 01 29 byla išsiųsta į Ypatingąjį pasitarimą (OSO). Tardė NKVD-NKGB Telšių apskrities skyriaus oper. įgaliotinis Nachmanas Dušanskis.

BBK: sušaudytas teismo sprendimu, byla nutraukta 1948 01 08.

Juozas Antanavičius - jauniausias iš trijų nukankintųjų brolių, g. 1920 m., gyv. Didviečių k., Telšių aps. Mokėsi Plungės gimnazijoje. Šaulių sąjungos narys, organizavo kaimuose lietuvių jaunuolių būrelius, darė rinkliavas bolševikų nuskriaustoms šeimoms šelpti, dėl to keletą kartų tardytas. 1941 02 19 suimtas su kitais keliais Plungės gimnazijos mokiniais. Nutarimą suimti pasirašė NKVD-NKGB Telšių apskrities skyriaus viršininkas Petras Raslanas. Tardė

NKVD-NKGB Telšių apskrities
skyriaus oper. įgaliotinis Aleksejus
Galkinas.

BBK: sušaudytas 1941 06 25
evakuacijos iš Telšių metu remiantis
SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių
apskrities skyriaus ir vykdomojo
komiteto atstovų specialiosios komisijos
1941 06 25 nutarimu.

Liudvikas Bachmanas - g. 1922 m. Plungėje. Mokėsi Plungės
gimnazijos 10 klasėje.

Platino antisovietinius atsišaukimus.
Suimtas 1940 02 25. Nutarimą suimti
pasirašė NKVD-NKGB Telšių
apskrities skyriaus viršininkas Petras
Raslanas. Tardė NKVD-NKGB Telšių
apskrities skyriaus oper. įgaliotinis
Aleksejus Galkinas.

BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas
1941 06 25.

Povilas Balsevičius - g. 1920 m. Kumžaičių k., Kretingos aps. Dirbo Plungės valsčiaus vykdomajame komitete. Skautas, nuo 1941 m. VLKJS narys. Rašė eilėraščius. Kartu su kitais draugais spausdino ir platino slaptą laikraštėlį „Laisvės varpas“. Suimtas 1941 03 05 (1941 02 22) darbo vietoje, kaltintas „už priklausymą sukilimo organizacijai Lietuvos valstybingumui atstatyti Telšių ir Kretingos apskrityse, 1941 01 24 padėjo išnešti iš Plungės gimnazijos spausdinimo mašinėlę, vėliau platino antisovietinius atsišaukimus“. Nutarimą suimti pasirašė NKVD-NKGB Telšių apskrities skyriaus viršininkas Petras Raslanas ir oper. įgaliotinis Nachmanas Dušanskis. Tardė Nachmanas Dušanskis. BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB Telšių apskrities skyriaus atstovo specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimas - mirties bausmė pagal RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas 1941 06 25.

Stasys Balsevičius - g. 1913 m. Kumžaičių k., Kretingos aps. Ūkininkas, plytų fabriko savininkas. Šaulių sąjungos narys. Suimtas savo namuose 1941 02 25, kaltintas priklausymu Šaulių sąjungai ir sukilimo organizacijai Lietuvos valstybingumui atstatyti Telšių ir Kretingos apskrityse, taip pat tuo, kad 1941 02 15 Kulių miestelyje ir jo apylinkėse išplatino antisovietinius atsišaukimus. Nutarimą suimti pasirašė NKVD-NKGB Telšių apskrities skyriaus viršininkas Petras Raslanas ir oper. įgaliotinis Nachmanas Dušanskis. Tardė Nachmanas Dušanskis. BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB Telšių apskrities skyriaus atstovo specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimas - mirties bausmė pagal RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas 1941 06 25.

Albinas Baltramiejūnas - g. 1905 m. Gilbonių k., Panevėžio aps. Žurnalistas. Gyveno Kretingoje. Studijavo Kauno Vytauto Didžiojo universitete. Rašė eilėraščius, išleido kelis rinkinius Gilbonio slapyvardžiu.

Suimtas 1940 09 29, kaltintas, kad tarp darbininkų kritikavo sovietų valdžią. Tardė NKVD-NKGB Kretingos apskrities skyriaus viršininko pavaduotojas Aleksandras Romaščenka ir vyr. oper. įgaliotinis Nikolajus Jeninas.

BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB Telšių apskrities skyriaus atstovo specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimas - mirties bausmė pagal RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas 1941 06 25.

Kazys Baltrimaitis - g. 1922 m. Šniuraičių k., Šiaulių aps. Telšių amatų mokyklos mokinys. Skautas, Šiaulių sąjungos narys. Organizavo pagrindinę veiklą prieš

okupantus. Du mėnesius prieš suėmimą buvo sulaikytas milicijoj ir išpėtas, bet neišsigando ir veikė toliau: Vasario 16-osios išvakarėse Telšių kapinėse išbarstė atsišaukimus. Suimtas 1941 02 22, kaltintas priklausymu sukilimo organizacijai, likviduotai Telšiuose dar 1940 m. lapkričio mėn. (tada buvo paleistas dėl įkalčių stokos). Nutarimą suimti pasirašė NKVD-NKGB Telšių apskrities skyriaus viršininkas Petras Raslanas ir oper. įgaliotinis Aleksejus Galkinas. Tardė Aleksejus Galkinas. BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB Telšių apskrities skyriaus atstovo specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimas - mirties bausmė pagal RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas 1941 06 25.

Juozas Beimavičius - g. 1915 m. Telšiuose. Darbininkas. Nuo 1936 m. priklausė LKP. Suimtas 1941 02 12, kaltintas, kad 1936 m. tapo Lietuvos saugumo agentu (58-13 str.). Tardė NKVD Telšių apskrities skyriaus vyr. oper. įgaliotinis Pranas Liepa. BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB Telšių apskrities skyriaus atstovo specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimas - dėl fronto artėjimo sušaudyti.

Steponas Bubele - g. 1920 m. Alsėdžiuose, Telšių aps.

Ūkininkas. Pavasarininkų
organizacijos narys.

Suimtas 1941 02 19. Buvo įtartas, kad
kartu su kitais dalyvavo iškeliant
Trispalvę Vasario 16-osios progą.

Tardė NKVD-NKGB Telšių apskrities
skyriaus viršininkas Petras Raslanas, jo
pavaduotojai Kovaliovas ir Piotras
Morozovas, oper. įgaliotiniai
Nachmanas Dušanskis ir
Kazys Repšas.

BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas
1941 06 25.

Kostas Bučius (Bučys) - g. 1922 m. Kairiškių k., Šiaulių aps. Mokėsi Telšių amatų mokykloje. Sportininkas. Šaulių sąjungos narys. Domėjosi poezija ir kitais menais. Labai religingas. Bolševikams okupavus Lietuvą, su kitais draugais prisiekė kovoti prieš okupantus ir tą priesaiką tesėjo. Rašė antisovietinius eilėraščius, kuriuos skaitė mokyklos literatūriniame vakare. Suimtas Telšiuose 1941 02 22, kaltintas, kad skleidė antisovietinę agitaciją. Nutarimą suimti pasirašė NKVD-NKGB Telšių apskrities skyriaus viršininkas Petras Raslanas ir oper. įgaliotinis Aleksejus Galkinas. Tardė Aleksejus Galkinas. BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB Telšių apskrities skyriaus atstovo specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimas - mirties bausmė pagal RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas 1941 06 25.

Juozas Bumblys - g. 1906 m. Lygių k., Kretingos aps. Ūkininkas. 1928-1929 m. Lietuvos valstiečių liaudininkų partijos narys. Suimtas 1941 01 11 „už Sovietų Sąjungos šmeižimą“. Tardė NKVD-NKGB Kretingos apskrities skyriaus įgaliotinis Petriakovas. BBK: sušaudytas 1941 06 25 evakuacijos iš Telšių metu remiantis SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių apskrities skyriaus ir vykdomojo komiteto atstovų specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimu.

Adolfas Butkevičius (Butkus) - prekybininkas iš Kaunatavo k., Luokės vis. Suimtas 1941 06 08 įtariant, kad slaptai laiko ginklus. Po smulkios kratos suimtas, nors nieko nerasta ir jokios kaltinimo medžiagos nebuvo. Baudžiamosios bylos ir BBK nėra. Minimas leidinyje „Žemaičių kankiniai“.

Andrius Čiurinskas

- g. 1907 m. Medininkų k., Trakų aps.
Telšių pradžios mokyklos vedėjas.
Organizacijos „Jaunoji Lietuva“ narys.
Suimtas 1940 11 07 kaip aktyvus
antisovietinės organizacijos dalyvis, jo
bute buvo rengiami organizacijos
susirinkimai. Tardė NKVD Valstybės
saugumo valdybos 3-iojo skyriaus
viršininkas Daniilas Švarcmanas ir
2-ojo poskyrio viršininko pavaduotojas
Piotras Popovas.

BBK: sušaudytas 1941 06 25
evakuacijos iš Telšių metu remiantis
SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių
apskrities skyriaus ir vykdomojo
komiteto atstovų specialiosios komisijos
1941 06 25 nutarimu.

Antanas Čiužas - g. 1922 m. Rietave, Telšių aps. Mokėsi Telšių amatų mokykloje. Skautas, Šaulių sąjungos narys. Bolševikų okupacijos metu su mokyklos draugais platino atsisaukimus prieš sovietų valdžią.

Pirmą kartą suimtas 1940 m. lapkričio mėn. pradžioje kartu su broliu Edvardu, po kelių dienų paleistas.

Antrą kartą suimtas 1940 11 27 kartu su Zenonu Tarvainiu, Adomu Raku ir kitais, kai mėgino pereiti Vokietijos sieną. Kalintas Kretingoje, vėliau atvežtas į Telšių kalėjimą. Tardė SSRS NKVD 105-ojo pasienio būrio vyr. lttn. Pavelas Agejevas ir vyr. lttn. Vysockis. BBK: sušaudytas 1941 06 25

evakuacijos iš Telšių metu remiantis SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių apskrities skyriaus ir vykdomojo komiteto atstovų specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimu.

Stasys Daknevičius - g. 1904 m. Vaitelių k., Kretingos aps. Ūkininkas. Ilgametis vietinio šaulių būrio vadas ir plačiai apylinkėje žinomas visuomenininkas, apdovanotas Gedimino ordinu ir medaliu „Šaulių žvaigždė”. Suimtas 1941 01 11, kaltintas tuo, kad padėjo žmonėms pereiti Vokietijos-SSRS sieną. Tardė LSSR NKVD Kontržvalgybos 4-ojo poskyrio viršininko pavaduotojas Michailas Čvanovas ir lttn. Pašninas. BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB Telšių apskrities skyriaus atstovo specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimas - mirties bausmė pagal RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas 1941 06 25.

Pranas Daukšys (Daukša) - g. 1914 m. Ažuolinės k., Tauragės aps. Dirbo Janapolės (Telšių aps.) mokyklos vedėju. 1938 m. baigė Tauragės mokytojų seminariją, 1939 m. - kariūnų aspirantų kursus. Vadovavo

šaulių buriui ir jaunimo
visuomeniniam darbui.

Suimtas 1941 06 08, kalintas Telšių
kalėjime.

Baudžiamosios bylos ir BBK kortelės
nėra. Duomenys iš leidinio „Žemaičių
kankiniai" ir kitų šaltinių.

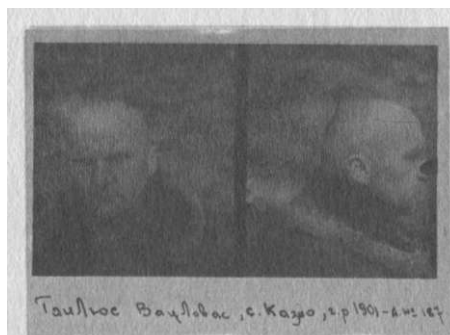

Antanas Dibisteris - g. 1904 m. Gribžinių k., Kretingos aps.
Mokytojavo Kartenoje.

1929 m. baigė Telšių mokytojų
seminariją, 1930 m. - kariūnų
aspirantų kursus. Tautininkų partijos
narys nuo 1934 m., Šaulių sąjungos
narys nuo 1927 m.

Suimtas 1940 07 13, kalintas Kretingos
daboklėje, 1941 02 20 atvežtas į Telšių
kalėjimą. Tardė NKVD-NKGB Kretingos
apskrities skyriaus viršininko pava-
duotojas Aleksandras Romaščenka.

BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal RSFSR
BK 58-10 str. - įvykdytas 1941 06 25.

Vaclovas Gailius - g. 1900 m. Berenių k., Telšių aps.

Ūkininkas.

Suimtas 1941 01 15, kaltintas
antisovietine agitacija prieš rinkimus į
SSRS Aukščiausiąją Tarybą

(1941 01 01 mitinge ir vaikščiodamas
po kaimus ragino nebalsuoti už tuos,
kurių niekas nepažįsta ir nerinko).

Tardė NKVD-NKGB Telšių apskrities
skyriaus viršininko pavaduotojas
Piotras Morozovas ir oper. įgaliotinis
Aleksejus Galkinas.

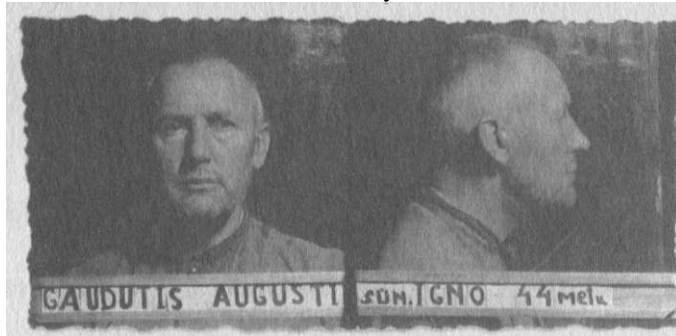
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str.

Kazys Galdikas - g. 1905 m. Kekališkių k., Tauragės aps.,
gyveno Telšiuose, darbininkas.

Suimtas 1941 01 15 (1941 03 18).

BBK: sušaudytas 1941 06 25
evakuacijos iš Telšių metu remiantis
SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių

apskrities skyriaus ir vykdomojo
komiteto atstovų specialiosios komisijos
1941 06 25 nutarimu.
Baudžiamosios bylos nėra.

Augustinas Gaudutis - g. 1896 m. Čiuželių k., Telšių aps.
Darbėnų valsčiaus savivaldybės
sekretorius.
Tautininkų partijos narys nuo 1928 m.,
Šaulių sąjungos narys nuo 1925 m.
Suimtas 1940 07 12 Darbėnuose savo
bute, tris mėnesius kalintas Kretingos
daboklėje. Vėliau perkeltas į Telšių
kalėjimą.
Tardė NKVD-NKGB Kretingos
apskrities skyriaus tardytojas Josifas
Jakovlevas.
BBK: sušaudytas 1941 06 25
evakuacijos iš Telšių metu remiantis
SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių
apskrities skyriaus ir vykdomojo
komiteto atstovų specialiosios komisijos
1941 06 25 nutarimu.

Ignas Geležinis - g. 1897 m. Šaltropių k., Raseinių aps.
Teisininkas.
Ekonomistas su aukštuoju išsilavinimu,
dirbo mokesčių inspekcijoje.
Tautininkų partijos narys, Šaulių
sajungos valdybos narys.
Suimtas 1940 07 13 Palangoje, kalintas
Kretingoje. Vėliau pervežtas į Telšių
kalėjimą.
Tardė NKVD-NKGB Kretingos
apskrities skyriaus viršininko
pavadootojas Aleksandras
Romaščenka ir vyr. oper. įgaliotinis
Nikolajus Jeninas.
BBK: sušaudytas 1941 06 25
evakuacijos iš Telšių metu remiantis
SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių
apskrities skyriaus ir vykdomojo
komiteto atstovų specialiosios komisijos
1941 06 25 nutarimu.

Henrikas Glazauskas - g. 1918 m. Beržų dvare, Kėdainių aps. Telšių savivaldybės tarnautojas. Dalyvavo Saulių sąjungos veikloje.

Suimtas 1940 11 06, kaltintas, kad organizavo Telšių antisovietinę organizaciją ir jai vadovavo, skleidė antisovietinę agitaciją, spausdino ir platino atsišaukimus prieš lakričio 7 d.

Tardė NKVD Valstybės saugumo valdybos 3-iojo skyriaus oper. įgaliotinis Kazijėvas ir NKVD Telšių apskrities skyriaus viršininkas Petras Lapinskas.

BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB Telšių apskrities skyriaus atstovo specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimas - mirties bausmė pagal RSFSR BK 58-10 str. Byla nusiųsta į Čkalovo sr. NKVD spec. skyrių.

Pranas Gužauskas - g. 1911 m., gyveno Telšiuose. Telšių ipotekos įstaigos vedėjas.
Skautas nuo 1928 m., Šaulių sąjungos narys, nuo 1934 m. organizacijos „Jaunoji Lietuva“ narys. Priklausė „Šv. Jėzaus Širdies“ brolijai.
Bolševikams okupavus Lietuvą, kartu su mokytoju Andriumi Čiurinsku platino atsisaukimus prieš lapkričio 7 d., slėpė ginklus.
Suimtas naktį į 1940 11 07, kaltintas „veikimu prieš sovietų valdžią“.
Tardė NKVD Telšių apskrities skyriaus viršininkas Petras Lapinskas ir Valstybės saugumo valdybos 3-iojo skyriaus oper. įgaliotinis Kazijėvas.
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB Telšių apskrities skyriaus atstovo specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimas - mirties bausmė pagal RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas 1941 06 25.

Juozas Jablonskis - g. 1911 m. Naujokų k., Kretingos aps.
Prekybininkas-verslininkas.
Dirbo pasienio policijoje. Vėliau laikė
arbatinę Udralių k.
Suimtas pas kaimyną Udralių k. 1941
04 29 naktį, kaltintas, kad ketino bėgti
su draugais į Vokietiją, kalbino
raudonarmietį viršilą parduoti jam du
naganus su patronais ir bėgti kartu. Po
kelių dienų arešto Kretingoje
1941 05 02 perkeltas į Telšių kalėjimą.
Tardė SSRS 8-osios armijos NKVD
3-iojo skyriaus kpt. Matvejenka ir
seržantas Aleksandras Romanovas.
BBK: 1955 01 10 byla nutraukta
(204 b str. - dėl nepakankamų kaltės
įrodymų).

Adollas Jagminas - g. 1911 m. Tryškiuose, Šiaulių aps.
Telšių savivaldybės buhalteris.
Šaulių sąjungos narys.
Suimtas 1941 01 15 darbovietėje.
Kalėjime buvo susirgęs ir gulėjo
ligoninėje. Tada sužinota, kad tardymo

metu buvo žiauriai kankinamas.
Tardė NKVD Telšių apskrities skyriaus
vyr. oper. įgaliotinis Pranas Liepa.
Baudžiamojoje byloje duomenų apie
kaltinimą ir nuosprendį nėra.
BBK kortelės nėra.

Jonas Jakštas - g. 1897 m. Nemakščiuose, Raseinių aps.
Telšių apskrities Tverų valsčiaus
viršaitis.
Tverų šaulių būrio vadas ir tautininkų
partijos skyriaus pirmininkas, atsargos
j. ltn.
Suimtas 1940 07 12 savo ūkyje
Vincentavo k., Telšių aps., kaltintas
priklausymu tautininkų partijai, LKP
šmeižimu.
Tardė NKVD-NKGB Telšių apskrities
skyriaus viršininkas Petras Raslanas, jo
pavadootojas Piotras Morozovas ir
oper. įgaliotinis Aleksejus Galkinas.
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25

nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas
1941 06 25.

Aleksas Jankauskas - g. 1905 m. Mažeikiuose, gyveno Brevikių k., Telšių aps. Darbininkas. Lietuvos saugumo policijos agentas Banga, 1933-1936 m. veikęs kaip LKP narys. Suimtas 1941 02 17 Brenkių k., Telšių aps.
Tardė NKVD-NKGB Telšių apskrities skyriaus viršininkas Petras Raslanas, jo pavaduotojas Piotras Morozovas, oper. įgaliotiniai Nachmanas Dušanskis ir Kazys Repšas.
BBK: sušaudytas 1941 06 25
evakuacijos iš Telšių metu remiantis SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių apskrities skyriaus ir vykdomojo komiteto atstovų specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimu.

Stanislovas Jocys - g. 1903 m., gyveno Luokėje, Telšių aps. Vargonininkas.
Suimtas 1941 06 08 savo bute Luokėje,

kaltintas, kad laikė ginklus ir veikė prieš komunistus.

Baudžiamosios bylos ir BBK kortelės nėra. Duomenys iš leidinio „Žemaičių kankiniai“ ir kitų šaltinių.

Povilas Kardelis - g. 1908 m. Šlepščių k., Kretingos aps., gyveno Raudiškės k., Tauragės aps. Samdinys.

Iki 1940 m. uždarbiaudavo Vokietijoje, ne kartą vokiečių buvo sulaikytas už kontrabandą.

Suimtas 1941 01 14 kaimyno įskustas, kad gabena iš Vokietijos kontrabandą. Kaltintas pagal RSFSR BK 83, 84 str. už sienos pažeidimą.

Tardė NKVD-NKGB Kretingos apskrities skyriaus viršininko pavaduotojas Konstantinas Petrušenka ir tardytojas Josifas Jakovlevas.

BBK: sušaudytas 1941 06 25 evakuacijos iš Telšių metu remiantis SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių

apskritis skyriaus ir vykdomojo
komiteto atstovų specialiosios komisijos
1941 06 25 nutarimu.
Byla nutraukta 1957 10 14 remiantis
RSFSR BPK 4 ir 5 str.

Kazys Katkus - g. 1901 m. Visvainių k., Kretingos aps.
Platelių valsčiaus seniūnas.
Gyveno Paežerių k., Platelių vis.
Šaulių sąjungos narys, būrio vadas,
tautininkų partijos narys.
Suimtas 1940 07 13 savo ūkyje, dvi
savaites kalintas Kretingoje. Tardė
NKVD-NKGB Kretingos apskrities
skyriaus tardytojas Josifas Jakovlevas.
Vėliau perkeltas į Telšių kalėjimą.
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str.

Kazimieras Kaulius - g. 1908 m. Pažerų k., Telšių aps.,
gyveno Švėkšnoje, dirbo lentpjūvėje.
Suimtas 1941 01 15 savo namuose,
kaltintas antisovietine agitacija.
Tardė SSRS NKVD 105-ojo pasienio
būrio ltn. Pašinas ir ltn. Pračko.
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str.

Vladas Kaveckas - g. 1889 m. Paalančio k., Kretingos aps.
Teisininkas.

Baigęs aukštąjį mokslą, dirbo notaru
Šiauliuose.

Tautininkų partijos skyriaus
pirmininkas (narys nuo 1928 m.),
Šaulių sąjungos narys nuo 1930 m.
Suimtas 1940 07 13.

Tardė NKVD-NKGB Kretingos
apskrities skyriaus tardytojas Josifas
Jakovlevas.

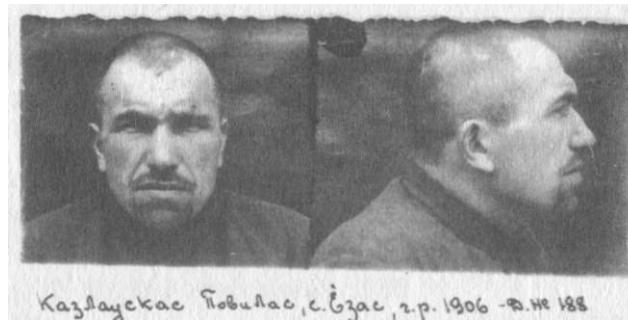
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas
1941 06 25.

Boleslovas Kavolis - g. 1920 m. Kulių k., Kretingos aps.
Plungės gimnazijos 10 klasės mokinys,
dirbo raštininku Plungės vykdomajame
komitete.
Kartu su broliu Vasario 16-osios
išvakarėse išklijavo daug tautiškų
atsišaukimų ant stulpų, net milicijos
durys buvo atsišaukimais apklijuotos.
Suimtas 1941 03 05 (1941 02 25)
Plungėje.
Nutarimą suimti pasirašė NKVD-
NKGB Telšių apskrities skyriaus
viršininkas Petras Raslanas ir
oper. įgaliotinis Nachmanas Dušanskis.
Tardė Nachmanas Dušanskis.
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas
1941 06 25.

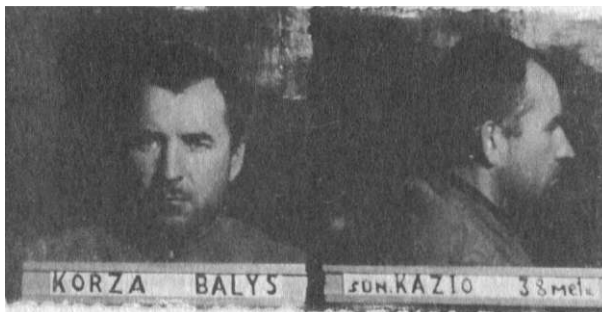
Petras Kavolis - g. 1911 m. Balnių k., Tauragės aps.,
gyveno Karklėnų k., Kretingos aps.
Ūkininkas.
Šaulių sąjungos narys.
Suimtas 1941 03 05 (1941 02 25).
Kaltintas, kad kartu su broliu
moksleiviu ir kitais spausdino
šapirografu laikraštėlį „Laisvės varpas
ir antisovietinius atsišaukimus, juos
platino.
Nutarimą suimti pasirašė NKVD-
NKGB Telšių apskrities skyriaus
viršininkas Petras Raslanas ir jo
pavaduotojas Piotras Morozovas.
Tardė Piotras Morozovas.
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas
1941 06 25.

Povilas Kazlauskas - g. 1906 m. Gudalių k., Telšių aps.,
gyveno Luokėje. Ūkininkas.
Šaulių sąjungos narys.
Suimtas 1941 01 12, kaltintas
antisovietine agitacija prieš rinkimus į
SSRS Aukščiausiąją Tarybą.
Tardė NKVD-NKGB Telšių apskrities
skyriaus oper. įgaliotinis Nachmanas
Dušanskis.
BBK: sušaudytas 1941 06 25
evakuacijos iš Telšių metu remiantis
SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių
apskrities skyriaus ir vykdomojo
komiteto atstovų specialiosios komisijos
1941 06 25 nutarimu.
1954 05 25 byla nutraukta trūkstant
duomenų paieškai.

Georgijus Kiriličevas - gyveno Telšiuose, karys.
Suimtas 1941 05 08, kaltintas pagal
RSFSR BK 19-58 s'tr.
Baudžiamosios bylos ir BBK kortelės
nėra. Duomenys iš leidinio „Žemaičių
kankiniai" ir kitų šaltinių.

Karolis Kisevičius (Kizevičius)- g. 1915 m. Balandžių k., Ukmergės aps. Agronomas, dirbo dvare netoli Telšių. Suimtas 1940 12 20, kalintas Ukmergėje, Telšiuose. Kaltintas dėl replikos komunistų surengtame mitinge 1940 m. vasarą. BBK: sušaudytas 1941 06 25 prasidėjus karo veiksmams remiantis SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių apskrities skyriaus ir vykdomojo komiteto atstovų specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimu.

Boleslovas Korza - g. 1902 m. Nevarėnuose, Telšių aps. Platelių pašto viršininkas. Saulių sąjungos narys, tautininkų partijos narys, jaunalietuvių vadas, „Vilniui vaduoti sąjungos“ narys, lietuviškos spaudos platintojas. Suimtas 1940 07 12 (1940 09 07). Tardė NKVD-NKGB Kretingos apskrities skyriaus viršininko pavaduotojas Aleksandras Romaščenka, vyr. oper. įgaliotinis

Nikolajus Jeninas, oper. įgaliotinis
Šeras ir tardytojas Josifas Jakovlevas.
BBK: sušaudytas 1941 06 25 prasidėjus
karo veiksams remiantis SSRS 8-osios
armijos, NKGB Telšių apskrities
skyriaus ir vykdomojo komiteto atstovų
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimu.

Bronius Kryžanauskas - g. 1920 m. Plungėje. Technikas,
Plungės elektros stoties tarnautojas.
Skautas, veiklus sportininkas.
Suimtas 1941 03^05 (1941 02 25)
elektros stoties raštinėje.
Nutarimą suimti pasirašė NKVD-
NKGB Telšių apskrities skyriaus
viršininkas Petras Raslanas ir jo
pavaduotojas Piotras Morozovas.
Tardė NKVD-NKGB Telšių apskrities
skyriaus oper. įgaliotinis Nachmanas
Dušanskis.
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25

nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas
1941 06 25.

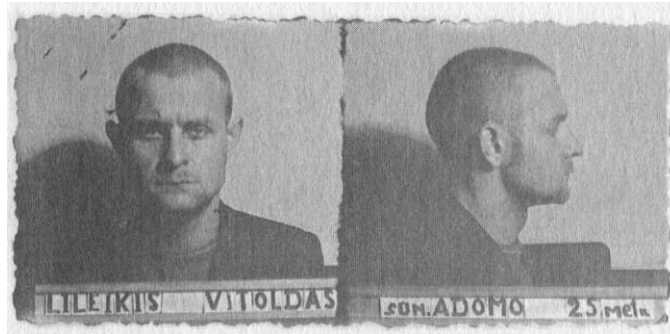
Leonas Kusas - g. 1909 m. Paplinkšės k., Mažeikių aps.
Policininkas.
Šaulių sąjungos narys, tautininkų
partijos narys.
Gyveno Alsėdžiuose. Vasario 16-osios
proga ketino su draugais iškelti
Trispalvę, bet susirgo ir keliant vėliavą
nedalyvavo.
Suimtas 1941 02 23 savo bute.
Kaltintas, kad nuo 1940 11 05
organizavo antisovietinę grupelę,
kurios nariai 1941 m. Vasario 16-ajai
parengė atsišaukimus ir iškabino
tautines vėliavas Plungėje ir Telšiuose.
Tardė NKVD-NKGB Telšių apskrities
skyriaus viršininkas Petras Raslanas, jo
pavaduotojas Piotras Morozovas,
oper. įgaliotiniai Nachmanas
Dušanskis ir Kazys Repšas.
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB

Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas
1941 06 25.

Juozas Kvedaras - g. 1913 m. Jodėnų k., Telšių aps.
Ūkininkas.
Platino atsišaukimus prieš komunistus
kartu su broliais Antanavičiais,
Liudviku Pakalniškiu ir kt.
Suimtas 1941 03 11 (1941 02 20),
kratos metu namuose rasta rašomoji
mašinėlė, šapirografas ir kalkinio
popieriaus.
Nutarimą suimti pasirašė NKVD-
NKGB Telšių apskrities skyriaus
viršininkas Petras Raslanas ir oper.
įgaliotinis Aleksejus Galkinas.
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas
1941 06 25.

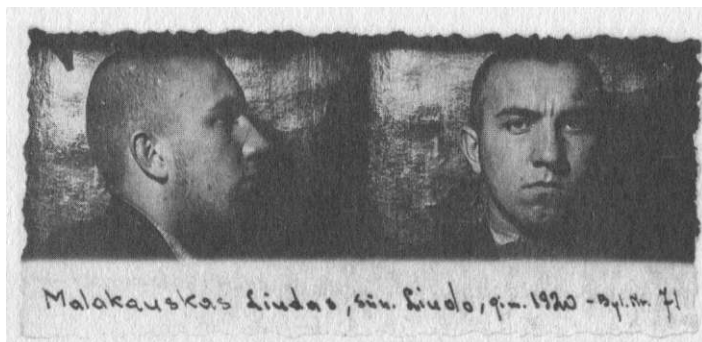
Mikas Lengvinas (Lengvenis) - g. 1913 m. Girininkų k., Kretingos aps. Ūkininkas. Saulių sąjungos ir „Jaunoji Lietuva“ organizacijos narys. 1941 m. sausio mėn. viešai agitavo prieš rinkimus į SSRS Aukščiausiąją Tarybą. Suimtas 1941 01 11 (1941 02 13), kaltintas priklausymu Saulių sąjungai, agitavimu neiti balsuoti. Tardė NKVD-NKGB Kretingos apskrities skyriaus viršininko pavaduotojas Aleksandras Romaščenka ir vyr. oper. įgaliotinis Nikolajus Jeninas. Byloje yra Čkalovo sr. NKVD spec. skyriaus 1942 11 24 pažyma, kad dėl karo veiksmų komisija, susidedanti iš SSRS 8-osios armijos atstovo, NKGB Telšių apskrities skyriaus atstovo, Telšių m. vykdomojo komiteto atstovo, nutarė kalinį Lengviną sušaudyti.

Vitoldas Lileikis g. 1915 m. Pavandenyje, Telšių aps.
Telšių ligoninės tarnautojas.
Šaulių sąjungos ir „Jaunoji Lietuva“
organizacijos narys.
Suimtas 1940 11 03, kaltintas kaip
aktyvus antisovietinės organizacijos
dalyvis, verbavo naujus narius, platino
atsišaukimus prieš lapkričio 7 d.
Tardė NKVD-NKGB Telšių apskrities
skyriaus viršininko pavaduotojas
Piotras Morozovas, NKVD Valstybės
saugumo valdybos 3-iojo skyriaus
viršininkas Daniilas Švarcmanas, 2-ojo
poskyrio viršininko pavaduotojas
Piotras Popovas ir NKVD Telšių
apskrities skyriaus viršininkas
Petras Lapinskas.
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas
1941 06 25.

Pranas Lukauskas - g. 1909 m. Gerduvėnų k., Kretingos aps. Ūkininkas.
Tautininkų partijos, Šaulių sąjungos narys.
Platino antisovietinius atsišaukimus.
Suimtas 1940 01 11 naktį į 12 d., šešias savaites kalintas Kretingos daboklėje, paskui atvežtas į Telšių kalėjimą.
Kaltintas antisovietine agitacija.
Tardė SSRS NKVD 105-ojo pasienio būrio ltn. Pašinas.
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB Telšių apskrities skyriaus atstovo specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimas - mirties bausmė pagal RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas 1941 06 25.

Liudas Malakauskas - g. 1920 m. Kontaučiuose, Telšių aps.
Vairuotojas.

Šaulių sąjungos narys.

Suimtas 1940 11 03, kaltintas, kad yra
Telšių antisovietinės organizacijos
narys, spausdino ir platino
atsišaukimus.

Tardė NKVD Telšių apskrities skyriaus
viršininkas Petras Lapinskas ir NKVD
Valstybės saugumo valdybos 3-iojo
skyriaus oper. įgaliotinis Kazijėvas.

BBK: sušaudytas 1941 06 25

evakuacijos iš Telšių metu remiantis
SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių
apskrities skyriaus ir vykdomojo
komiteto atstovų specialiosios komisijos
1941 06 25 nutarimu.

Petras Maskolenka - g. 1907 m. Utenoje. Smulkių prekių
krautuvėlės savininkas Telšiuose.

Suimtas 1941 06 08 Kaunatavo k.,
Telšių aps., kaltintas ginklų laikymu ir
antisovietine veikla.

BBK: sušaudytas 1941 06 25

evakuacijos iš Telšių metu remiantis
SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių
apskrities skyriaus ir vykdomojo
komiteto atstovų specialiosios komisijos
1941 06 25 nutarimu.
Baudžiamosios bylos nėra.

Jonas Milius - g. 1903 m. Plungėje. Batsiuovys.

Šaulių sąjungos narys.

Suimtas 1941 02 17, kaltintas iškėlęs
Trispalvę Vasario 16-osios išvakarėse.

Tardė NKVD-NKGB Telšių apskrities
skyriaus viršininkas Petras Raslanas, jo
pavaduotojai Kovaliovas ir Piotras
Morozovas, oper. įgaliotiniai Nach-
manas Dušanskis ir Kazys Repšas.

BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str.

Antanas Montvydas - g. 1907 m. Mataičių k., Tauragės aps.
Ūkininkas ir stalius.
Suimtas 1941 01 13, kaltintas, kad
atėjęs į Lietuvą sovietų valdžiai skleidė
antisovietinę agitaciją.
Tardė SSRS NKVD 105-ojo pasienio
būrio ltn. Pašninas. Ypatingojo
pasitarimo 1941 05 24 nuteistas
penkeriems metams lagerio.
BBK: sušaudytas 1941 06 25
evakuacijos iš Telšių metu remiantis
SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių
apskrities skyriaus ir vykdomojo
komiteto atstovų specialiosios komisijos
1941 06 25 nutarimu.

Vladas Motuzas - g. 1893 m. Pasruojės k., Telšių aps.
Gaudikaičių dvaro valdytojas.
Šaulių sąjungos narys.
Suimtas 1940 10 21, kaltintas
antisovietine agitacija ir priklausymu
šaulių sąjungai.
Tardė NKVD Telšių apskrities skyriaus
vyr. oper. įgaliotinis Pranas Liepa.
Ypatingojo pasitarimo 1941 04 26
nuteistas aštuoneriems metams lagerio.
BBK: sušaudytas 1941 06 25
evakuacijos iš Telšių metu remiantis
SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių
apskrities skyriaus ir vykdomojo
komiteto atstovų specialiosios komisijos
1941 06 25 nutarimu.

Motiejus Norvaišas - g. 1907 m. Aušiliškių k., Telšių aps.
Siuvėjas.

Suimtas 1941 02 27 savo namuose
Pleinių k., Telšių aps., kaltintas
antisovietine agitacija prieš rinkimus į
SSRS Aukščiausiąją Tarybą.

Tardė NKVD-NKGB Telšių apskrities
skyriaus oper. įgaliotinis A. Minkevičius.
BBK: sušaudytas 1941 06 25 evakuacijos
iš Telšių metu remiantis SSRS 8-osios
armijos, NKGB Telšių apskrities skyriaus
ir vykdomojo komiteto atstovų specia-
liosios komisijos 1941 06 25 nutarimu.

Vaclovas Pabarčius - g. 1903 m. Pakarklių k., Kėdainių
aps. Gyveno Alsėdžiuose. Pienininkas.
Skautas, Šaulių sąjungos narys.
Suimtas 1941 01 29.

BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal RSFSR
BK 58-10 str. - įvykdytas 1941 06 25.

Liudvikas Pakalniškis - g. 1910 m. Jodėnų k., Teisių aps.
Ūkininkas.
Šaulių sąjungos narys. Kartu su
broliais Antanavičiais platino
atsišaukimus prieš bolševikus, rinko,
slėpė ginklus.
Suimtas 1941 02 19.
Tardė NKVD-NKGB Telšių apskrities
skyriaus oper. įgaliotinis Aleksejus
Galkinas.
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas
1941 06 25.

Zigmas Parafionavičius - Dotnuvos žemės ūkio akademijos
studentas.
Skautas, akademinės korporacijos
„Samogitia“ narys.
Suimtas 1941 06 08 Pakalniškių k.,
Luokės vls. Kaltintas tuo, kad
turėjo ginklų ir veikė prieš sovietų
valdžią.
Baudžiamosios bylos ir BBK kortelės
nėra. Duomenys iš leidinio „Žemaičių
kankiniai“ ir kitų šaltinių.

Kazys Paulauskas - g. 1919 m. Paškuvėnų k., Telšių aps.
Ūkininkas.
Suimtas 1941 01 18.
Tardė NKVD-NKGB Telšių apskrities

skyriaus oper. įgaliotinis Aleksejus Galkinas.

Ypatingojo pasitarimo 1941 05 24 nuteistas aštuoneriems metams lagerio. BBK: sušaudytas 1941 06 25 evakuacijos iš Telšių metu remiantis SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių apskrities skyriaus ir vykdomojo komiteto atstovų specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimu.

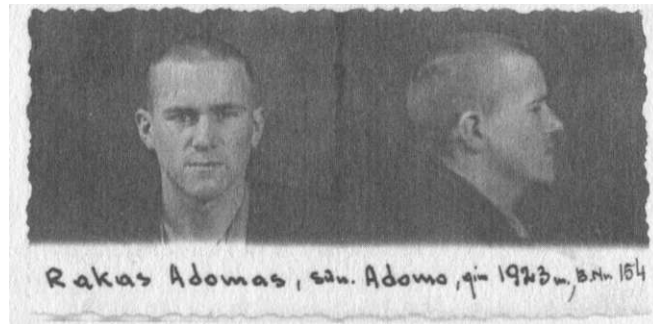
Vladas Petronaitis - g. 1888 m. Plaučiškių k., Panevėžio aps. Teisininkas. Baigė Petrapilio universitetą. 1921 m. buvo Kretingos apskrities karo komendantu. Nuo 1923 m. iki pat suėmimo - advokatas Kretingoje. Nepriklausomybės kovų dalyvis, Vyčio kryžiaus kavalierius, 1927-1928 m. - „Geležinio vilko“ narys, Šaulių rinktinės valdybos ir Atsargos karininkų sąjungos ilgametis pirmininkas. Suimtas 1940 07 12 (1940 10 15), kalintas Kretingos daboklėje, rugpjūčio mėn. perkeltas į Telšių kalėjimą. Tardė NKVD-NKGB Kretingos apskrities skyriaus viršininko pavaduotojai Konstantinas Petruška ir Aleksandras Romaščėna, tardytojai Sergejus Novikovas ir Josifas Jakovlevas. BBK: sušaudytas 1941 06 25 evakuacijos iš Telšių metu remiantis

SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių
apskrities skyriaus ir vykdomojo
komiteto atstovų specialiosios komisijos
1941 06 25 nutarimu.
1949 m. byla nutraukta trūkstant
kaltės įrodymų.

Kazys Puškorius - g. 1921 m. Kindaralų k., Telšių aps.
Mokėsi Telšių amatų
mokykloje.
Skautas, Šaulių sąjungos narys.
Suimtas 1940 11 07, kaltintas, kad
„priklausė Telšių antisovietinei
organizacijai, platino atsišaukimus ir
skleidė antisovietinę agitaciją, siekė
nuversti sovietų valdžią Lietuvoje
ginkluotu būdu”.
Tardė NKVD-NKGB Telšių apskrities
skyriaus viršininko pavaduotojas
Piotras Morozovas ir NKVD Telšių
apskrities skyriaus viršininkas
Petras Lapinskas.
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25

nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str.

Adomas Rakas - g. 1923 m. Rietave, Telšių aps., gyveno Gargžduose. Telšių amatų mokyklos mokinys.
Saulių sąjungos narys.
Suimtas 1940 11 23 Kretingoje, kai mėgino pereiti sieną į Vokietiją. Vėliau pervežtas į Telšių kalėjimą.
Tardė SSRS NKVD 105-ojo pasienio būrio vyr. ltn. Pavelas Agejevas ir vyr. ltn. Vysockis.
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB Telšių apskrities skyriaus atstovo specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimas - mirties bausmė pagal RSFSR BK 58-10 str. Byla nusiųsta į Sverdlovsko m. NKVD spec. skyrių.

Andrius Rudokas - g. 1910 m. Pakalniškių k., Telšių aps. Pakalniškių dvaro ūkvedys.
Suimtas 1941 06 08, įtariamas, kad slėpė ginklus ir platino antisovietinius atsišaukimus.

Baudžiamosios bylos ir BBK kortelės nėra. Duomenys iš leidinio „Žemaičių kankiniai“ ir kitų šaltinių.

Jonas Rudokas - g. 1902 m. Pakalniškių k., Telšių aps. Ūkininkas.
Suimtas 1941 06 08.
BBK: sušaudytas 1941 06 25 evakuacijos iš Telšių metu remiantis SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių apskrities skyriaus ir vykdomojo komiteto atstovų specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimu.

Zigmas Sakelis - g. 1878 m. Pavandenės (Telšių aps.) dvaro savininkas.
Suimtas 1940 07 11 savo namuose.
BBK: sušaudytas 1941 06 25 evakuacijos iš Telšių metu remiantis SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių apskrities skyriaus ir vykdomojo komiteto atstovų specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimu.

Adomas Simutis - g. 1901 m. Suginčių k., Mažeikių aps. Padienis darbininkas.
Suimtas 1941 06 08 savo namuose Kaunatavo k., Telšių aps.
BBK: sušaudytas 1941 06 25 evakuacijos iš Telšių metu remiantis SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių apskrities skyriaus ir vykdomojo komiteto atstovų specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimu.

Julius Simutis - g. 1909 m. Notėnų k., Kretingos aps.
Gyveno Kretingoje, laikrodininkas.
1931-1934 m. buvo LKP narys. Nuo
1934 m. dirbo Lietuvos saugumo
policijos agentu.
Suimtas 1940 10 18 (1940 08 17),
kaltintas, kad išdavė komunistus.
Tardė NKVD Kretingos apskrities
skyriaus viršininkas Jonas Jurgaitis, jo
pavaduotojas Konstantinas
Petrušenka, tardytojai Sergejus
Novikovas ir Josifas Jakovlevas.
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas
1941 06 25.

Feliksas Stukas - g. 1905 m. Vilimiškių dvare, Kretingos
aps., kumečių šeimoje. Gyveno
Prišmončių k., Kretingos aps.
Suimtas 1941 03 07 Kretingoje,
kaltintas šnipinėjimu vokiečių naudai.

Po mėnesio atvežtas į Telšių kalėjimą.
Baudžiamosios bylos ir BBK kortelės
nėra. Duomenys iš leidinio „Žemaičių
kankiniai" ir kitų šaltinių.

Vladas Sungaila - g. 1916 m. Bokštų k., Tauragės aps.
Policininkas Telšiuose.
Šaulių sąjungos narys.
Suimtas 1941 03 05, kaltintas, kad
platino antisovietinius atsišaukimus.
Nutarimą suimti pasirašė NKVD-
NKGB Telšių apskrities skyriaus
viršininkas Petras Raslanas ir oper.
įgaliotinis Nachmanas Dušanskis.
Tardė Nachmanas Dušanskis.
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas
1941 06 25.

Zenonas Šakenis - g. 1921 m. Luknėnų k., Kretingos aps.
Plungės gimnazijos 10 klasės
moksleivis.
Suimtas 1941 03 07.
Nutarimą suimti pasirašė NKVD-
NKGB Telšių apskrities skyriaus
viršininkas Petras Raslanas ir
oper. įgaliotinis Nachmanas
Dušanskis.
Tardė oper. įgaliotiniai Nachmanas
Dušanskis ir Aleksejus Galkinas.
Baudžiamajoje byloje: SSRS 8-osios
armijos specialiosios komisijos
1941 06 25 nuteistas mirties bausme
pagal RSFSR BK 58-10 str.

Edmundas Šalčius - g. 1912 m. Radžiunėlių k., Rokiškio aps.,
gyveno Palangoje, pašto tarnautojas.
„Jaunosios Lietuvos“ Palangos skyriaus
vadas, šaulių sąjungos narys.
Suimtas 1940 07 13, kalintas
Kretingoje, vėliau perkeltas į Telšių
kalėjimą.
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB

Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas
1941 06 25.

Česlovas Šalkauskas - g. 1894 m. Joniškyje, Šiaulių aps.
Gyveno Naujikų k., Telšių aps.
Inžinierius, Medemrodės dvaro
ūkvedys.
Suimtas 1941 05 16.
BBK: sušaudytas 1941 06 25
evakuacijos iš Telšių metu remiantis
SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių
apskrities skyriaus ir vykdomojo
komiteto atstovų specialiosios komisijos
1941 06 25 nutarimu.
Baudžiamosios bylos nėra.

Jonas Šleinius - g. 1905 m. Viešтовėnų k., Telšių aps.
Gyveno Vainaičių k., Telšių aps.,
ūkininkas, malūnininkas.
Šaulių sąjungos narys.
Suimtas 1941 01 14.
Tardė NKVD-NKGB Telšių apskrities

skyriaus oper. įgaliotinis Nachmanas Dušanskis.

BBK: byla nutraukta 1954 06 08 nesant pakankamai duomenų paieškai.

Zenonas Tarvainis - g. 1920 m., gyveno Gargžduose, Kretingos aps. Telšių gimnazijos mokinys. Dirbo meteorologijos stoties vedėju.

Skautas. Mėgo poeziją, rašė eiles.

Turėjo savo bute šapirografo spaustuvėlę ir platino antisovietinius atsišaukimus. Kelis kartus kvostas, ne kartą jo bute daryta krata.

Slapstėsi, bet buvo suimtas Kretingoje 1940 12 12 (1940 11 30) ir atvežtas į Telšių kalėjimą.

Tardė SSRS NKVD 105-ojo pasienio būrio vyr. ltn. Pavelas Agejevas ir vyr. ltn. Vysockis.

BBK: sušaudytas 1941 06 25 evakuacijos iš Telšių metu remiantis SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių apskrities skyriaus ir vykdomojo komiteto atstovų specialiosios komisijos

1941 06 25 nutarimu. Byla 1942 05 01
nusiųsta į Sverdlovsko m. NKVD spec.
skyrių.

Jonas Telšinskis (Telšinskas) - g. 1911 m. Kvietinių k.,
Kretingos aps. Dirbo grafo Tiškevičiaus
dvaro Vilimiškėse ūkvedžiu.
Priklausė jaunųjų ūkininkų būreliams.
Agitavo kaimo žmones nebalsuoti.
Suimtas 1941 01 10, kalintas
Kretingoje, paskui Telšiuose.
Tardė SSRS NKVD 105-ojo pasienio
būrio ltn. Pašinas ir NKVD-NKGB
Kretingos apskrities skyriaus tardytojas
Josifas Jakovlevas.
Ypatingojo pasitarimo 1941 05 24
nuteistas penkeriems metams lagerio.
BBK: sušaudytas 1941 06 25
evakuacijos iš Telšių metu remiantis
SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių
apskrities skyriaus ir vykdomojo
komiteto atstovų specialiosios komisijos
1941 06 25 nutarimu. 1941 08 28 byla
nusiųsta į Čkalovo sr. NKVD spec.
skyrių.

Juozas Truska - g. 1895 m. Ežaičių k., Kretingos aps.
Tarnavo policininku Luokėje.
Šaulių sąjungos narys.
Suimtas 1941 06 08 kaip
kontrrevoliucionierius.
BBK: sušaudytas 1941 06 25
evakuacijos iš Telšių metu remiantis
SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių
apskrities skyriaus ir vykdomojo
komiteto atstovų specialiosios komisijos
1941 06 25 nutarimu.
Baudžiamosios bylos nėra.

Jurgis Vičius - g. 1899 m. Arslės k., Kretingos aps.
Mosėdžio valsčiaus viršaitis.
Vietinio šaulių būrio vadas.
Suimtas 1940 07 13 savo ūkyje,
kaltintas sovietų valdžios šmeižimu.
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str.

Povilas Vilčinskas - g. 1918 m. Diltinų k., Telšių aps. Buvęs Telšių kalėjimo prižiūrėtojas. Suimtas 1941 02 24, kaltintas ryšių palaikymu su suimtaisiais politiniais kaliniais. BBK: sušaudytas 1941 06 25 evakuacijos iš Telšių metu remiantis SSRS 8-osios armijos, NKGB Telšių apskrities skyriaus ir vykdomojo komiteto atstovų specialiosios komisijos 1941 06 25 nutarimu.

Hermenehildas Žvirzdinas - g. 1920 m. Telšiuose, dirbo meteorologijos stotyje, mokėsi Telšių gimnazijoje.

Sportininkas, ateitininkas, su
bendramoksliais platino antisovietinius
atsišaukimus.

Suimtas 1940 11 03, kalintas Telšių
kalėjime.

Tardė NKVD Valstybės saugumo
valdybos 3-iojo skyriaus viršininkas
Daniilas Švarcmanas, 2-ojo poskyrio
viršininko pavaduotojas Piotras
Popovas, NKVD Telšių apskrities
skyriaus viršininkas Petras Lapinskas ir
jo pavaduotojas Piotras Morozovas.
BBK: SSRS 8-osios armijos ir NKGB
Telšių apskrities skyriaus atstovo
specialiosios komisijos 1941 06 25
nutarimas - mirties bausmė pagal
RSFSR BK 58-10 str. - įvykdytas
1941 06 25.

*Duomenys surinkti iš Lietuvos ypatingojo archyvo (F. K-I,
ap. 58, 61), nužudytų asmenų artimųjų bei giminių 1988-1990 m.
užpildytų anketų (saugomos LGRTC), įvairių publikacijų
Lietuvoje ir užsienyje.*

Parengė Birutė Burauskaitė

**Sovietinio saugumo darbuotojai, dalyvavę
suimant, tardant arba nužudant Telšių
kalėjimo kalinius**

PAVELAS AGEJEVAS - SSRS NKVD 105-ojo
pasienio būrio vyr. ltn.

MICHAILAS ČVANOVAS - LSSR NKVD
Kontržvalgybos 4-ojo poskyrio virš. pav.,
ltn.

NACHMANAS DUŠANSKIS - NKVD - NKGB Telšių
aps. sk. oper. įgaliotinis

ALEKSEJUS GALKINAS - NKVD - NKGB Telšių
aps. sk. oper. įgaliotinis, seržantas

JOSIFAS JAKOVLEVAS - NKVD-NKGB Kretingos
aps. sk. tardytojas, seržantas

NIKOLAJUS JENINAS - NKVD-NKGB Kretingos
aps. sk. vyr. oper. įgaliotinis, seržantas

JONAS JURGAITIS - NKVD Kretingos aps. sk.
viršininkas

KAZIJEVAS - NKVD Valstybės saugumo valdy-
bos 3-iojo sk. oper. įgaliotinis

KOVALIOVAS - NKVD-NKGB Telšių aps. sk.
virš. pav., j. ltn.

PETRAS LAPINSKAS - N K V D Telšių aps. sk. virš.
PRANAS LIEPA - NKVD Telšių aps. sk. vyr.
oper. įgaliotinis
A. MINKEVIČIUS - N K V D - N K G B Telšių aps. sk.
oper. įgaliotinis
PIOTRAS MOROZOVAS - N K V D - N K G B Telšių
aps. sk. virš. pav., j. ltn.
SERGEJUS NOVIKOVAS - NKVD-NKGB Kretingos
aps. sk. tardytojas, seržantas
PAŠINAS - SSRS NKVD 105-ojo pasienio būrio
ltn.
PAŠNINAS - LSSR NKVD Kontržvalgybos 4-ojo
posk. ltn.
PETRIAKOVAS - NKVD-NKGB Kretingos aps.
sk. oper. įgaliotinis
KONSTANTINAS PETRUŠENKA - N K V D - N K G B
Kretingos aps. sk. virš. pav., ltn.
PIOTRAS POPOVAS - NKVD Valstybės saugumo
valdybos 3-iojo sk. 2-ojo posk. virš. pav.
PRAČKO - SSRS NKVD 105-ojo pasienio būrio
ltn.
PETRAS RASLANAS - N K V D - N K G B Telšių aps.
sk. virš.
KAZYS REPŠAS - N K V D - N K G B Telšių aps. sk.
oper. įgaliotinis, j. ltn.
ALEKSANDRAS ROMAŠČENKA - N K V D - N K G B
Kretingos aps. sk. virš. pav., ltn.
ŠERAS - NKVD-NKGB Kretingos aps. sk.
oper. įgaliotinis
DANIILAS ŠVARCMANAS - NKVD Valstybės
saugumo valdybos 3-iojo sk. virš., vyr. ltn.
VYSOCKIS - SSRS N K V D 105-ojo pasienio
būrio vyr. ltn.

Rainių tragedijos liudytojai prisimena

ANTANAS BAJORINAS

gyv. Šilkalnio k., Šimkaičių apyl., Jurbarko r.

Aš tuo metu gyvenau Telšiuose. Rusams pasitraukus žmonės Rainių miškelyje rado kažkokią elektrinę mašiną ir šalia gumines pirštines. Toliau – iškasintą žemės plotą, kur ir buvo užkasti nukan-kintieji.

Vokiečiams užėjus valdžia suvarė žydų tautybės žmones nužudytuosius atkasti. Juos apipylė vandeniu, šiek tiek apiplovė žemes. Buvo apie 72 lavonai, iš jų lyg tai dvi moterys.

Mane tuo metu nuvarė pas karstų meistrą padėti dirbti karstus. Karstus dirbome skubėdami iš visokių neobliuotų lentų. Nužudytuosius suguldė šventoriuje. Kunigas juos pašventino, pasakė pamokslą. Lavonai skleidė nemalonų kvapą, nes bu-

vo šiltas oras. Visi siaubingai atrodė. Iš drabužių - tik suplėšyti skarmalai. Kūnai sukruvinti, subadyti, galvos prikaltos vinių, akys išlupinės, pirštų nagai atlupti, krūtinės odoje išpjaustyti diržai... Baimė apėmė pamačius tokius nukankintus žmones. Ilgą laiką šis baisus vaizdas rodėsi akyse, neišdilo iš atminties, nesinorėjo valgyti. Žydai lietuvių kapinėse iškasė duobę, lietuviai kankinius užkasė amžinam poilsiui. Kai kuriuos lavonus saviškiai , atpažinę patys pasilaidojo. Kai laidėjo nužudytuosius, žydai turėjo klūpoti iškėlę rankas. Daugiau gyvenime nelinkėčiau matyti tokio šiurpus ir žiaurus vaizdo.

ANTANAS BALSYS
gyv. Rainiuose

Išgirdau, kad atkasė kažkokius politinius kalinius. Žydai jau buvo suvaryti ir plovė lavonus. Šalia atpažintų kūnų buvo dedamos kortelės, ant kurių užrašyta atkastojo pavardė, tiksliau - to, kuris būna jau atpažintas. Viena jauna moteris, atpažinusi savo nukankintą sūnų, klykdama ir raudodama rovėsi plaukus. Pamenu, kad mėginau sulaukyti jos ranką. Šalia miškelio buvo iškeltos vokiečių ir trispalvė vėliavos.

Kai kuriems kankiniams buvo nuluptos kulnys, pažaboti vielomis jie gulėjo vienas šalia kito kelioimis eilėmis. Rankos išsiklaipiusios, sulaužytos, atlupta oda, suraižyti pilvai. Mačiau, kaip buvo nušautas vienas žydas, ėmęs ginčytis su partizanais, sakydamas: „Aš joks priešas“.

JUOZAS BAZARAS
gyv. Telšiuose

Išvakarėseėjau kalėjime savo tarnybines pareigas, tačiau jau kitą dieną buvau skubiai iškvieistas iš namų į kalėjimą, nors tądien dirbti man nereikėjo. Ten buvo sukviesta ir daugiau kalėjimo prižiūrėtojų, kuriuos pavyko rasti namuose. Jų pavardžių neprisimenu. Po to namo jau nebeišleido. Mūsų žmonės bandė patekti į kalėjimą ir sužinoti, kas atsitiko, bet jų neįleido. Visą birželio 24 dieną ir naktį į birželio 25 teko praleisti kalėjimo teritorijoje. Didžiąją laiko dalį – stalių dirbtuvėse. Tai medinis namas, stovėjęs kalėjimo kieme. Stovėjo rusų kareivių sargyba, ji buvo ginkluota. Kažkuris iš jų mus įspėjo, kad jei kas mėgins išeiti iš kalėjimo teritorijos, bus sušaudytas. Kalėjimo gydytojas Gutmanas dar pridūrė, kad visi būtume vienoje vietoje ir niekur nevaikšiotume, o be to, vokiečiai vis tiek mus sušaudysią. Taip atėjo ir vakaras. Stalių dirbtuvėse su manimi buvo ir daugiau prižiūrėtojų, iš kurių prisimenu tik Žilinską. Kieme tyčia buvo išjungta elektra. Prasidėjo kalinių vedimas iš kalėjimo. Kas iki tol vyko pačiame kalėjime – nemačiau. Pro langą stebėjau, kaip po vieną kaliniai buvo vedami į sunkvežimius. Iš šonųėjo po vieną ginkluotą raudonarmietį. Nieko daugiau įžiūrėti neįstengiau, nes buvo tamsu.

Kitos dienos rytą paklausėme Balniškaitės, kur išvežė politinius kalinius. Ji atsakė, kad šiąnakt jie sušaudyti Rainiuose. Dar pridūrė, kad jeigu nepasi-trauksime, susilauksime to paties, nes vokiečiai šito nedovanosią. P. Žalimas pasakė, kad atvažiuos

*mašina mūsų evakuoti. Atsidūrėme netoli Tryškių.
Patraukėme Žagarės link.*

*Apie tikrąsias politinių kalinių nužudymo aplin-
kybes sužinojau tik grįžęs į Telšius po karo.*

LEONAS BUTRIMAS

g. 1916 m., gyv. Telšiuose

*Praėjus maždaug parai buvo liepta žydams kas-
ti. Vienas iš žydų - Bajus atsisakė kasti, jį
pasivedęs Vaičiulis nušovė. Žydai kasė rankomis.
Žemių užpilta buvo mažai, buvo matyti išlindusios
rankos, kojos. Aš atėjau praėjus maždaug parai po
šaudynių. Apylinkės seniūnas antrą dieną liepė su-
varyti ratus. Suvarius ratus sukėlė po vieną karstą
ir kolona pajudėjo į Telšius. Kunigas koloną lydėjo
iš Rainių, pasakė pamokslą prie duobės, pašventino
duobę. Laidojo žmonės. Palaidojus paleido. Lavo-
nams į galvas buvo sukaltos vinys, pilvai prapjauti,
sukištos rankos, vyrams nupjauti lyties organai ir
sukišti į burnas.*

JUOZAS DARBUTAS

gyv. Rainiuose

*Mačiau, kaip buvo iškasami kankiniai. Jų galvos
buvo sutriuškintos, į galvas sukaltos vinys, lyties
organai nupjaustyti ir sukišti į burnas, pilvai per-
skrosti ir vidun sukištos rankos. Aš padėjau juos
guldyti į karstus.*

KIPRIJONAS GINTALAS

g. 1915 m., gyv. Telšiuose

1941 metais gyvenau Judrėnų kaime, Telšių valsčiuje, maždaug 5 km nuo Rainių. Tą naktį iš Rainių pusės buvo girdėti didelis variklių garsas. Mano sesers vyras Bagdonas buvo Želvačių apylinkės pirmininku. Apie žudynes sužinojome iš Bagdono, kai jis grįžo iš turgaus penktadienį. Turgus vyko Telšiuose. Bagdonas liepė pasitaisyti arklius ir važiuoti į Rainius. Prieš tas laidotuves sekmadienį buvau nuvažiavęs pažiūrėti, kas ten Rainių miškelyje dedasi. Pamačiau eiles lavonų, jie buvo sudaužyti, lyties organų nupjautų nemačiau. Kalėjimo prižiūrėtojai Pilibavičius, Songaila buvo sušaudyti prie geležinkelio. Mačiau, kai juos iškasė [perlaidoti] apie 1955 metus. Buvo prižiūrėtojas Pranas Jakavičius. Jis vaikščiojo apsitvarstęs rankas, todėl žmonės manė, kad jis buvo dalyvavęs ir nusiplikęs rankas. Jis žuvo apie 1952 metus, būdamas kolūkio pirmininku Plungės rajone. Žuvo pats po traukiniu Plungėje. Yra jo sesuo Žarėnuose Danė, brolis Stasys Plungėje. Adreso nežinau. Jų tėvas buvo skerdžiumi Žimkaus dvare. Buvo dar vienas brolis Juozas, kur jis gyvena - neaišku. Iš viso buvo apie 10 vaikų.

Tą sekmadienį, kai buvau Rainiuose, mačiau žydus plaunant lavonus. Vaičiulis tarnavo rusams, o paskui Rainiuose mačiau mušė žydus, t. y. buvo parsidavęs vokiečiams. Jį vežė į Vokietiją ir buvo nušautas. Žmonės pasakojo, kad jis nušovė žydą, kuris atsisakė kasti pasakęs, jog jis Amerikos pilietis.

Buvo lyg tai antradienis, kai suvažiavome su arkliais. Bet karstų buvo daugiau, todėl man jų nebeliko pilnų, aš tuščią karstą atvežiau į amatų mokyklą ir ten jį palikau.

Iš Rainių važiavau su kolona ir mačiau, kad Katedros šventoriuje buvo sudėti karstai. Į Katedros vidų jų nenešė. Bažnyčioje laikė Mišias. Jie liko prie bažnyčios, o aš susirūpinau arkliais ir važiavau į namus, pakeliui amatų mokykloje palikau karstą.

ELENA JUŠKIENĖ

g. 1913 m., gyv. Betygaloje

Vyras iš pradžių į Telšius išvažiavo vienas ir visą laiką kvietė atvažiuoti mane su vaikais. Taip nenorėjau ten važiuoti, lyg nujausdama, kad pamatysiu tokius baisumus, kokių nė vienam žmogui nelinkėčiau pamatyti. Apgyvendino mus senuose vyskupo rūmuose. Šalia gyveno didelis viršininkas Mironovas su žmona ir trimis vaikais. Rodos, buvo žmogus kaip žmogus, mūsų vaikai su jų draugavo, dar aš pačioje karo pradžioje juos trimis duonos kepalais, lašiniais sušelpiau. Bet vėliau telšiškiai pasakojo, kad Mironovas irgi prisidėjo prie Rainių žudynių. Po karo jis vėl buvo atvažiavęs į Telšius dirbti, bet ar dėl tų žudynių, ar dėl kitų priežasčių ten jo nepriėmė.

Kai mūsų pažįstamas Sideravičius išvažiavo į Vilnių, jo vietoje pradėjo dirbti Rocius. Tada, keturiasdešimt pirmaisiais, ir prasidėjo visi žiaurumai, nors tai gal ne nuo jo vieno, o nuo visos Stalino politikos priklausė.

Birželio mėnesį į geležinkelio stotį ėmė vežti, varyti žmones. Juos laipino į vagonus, užkalbinėdavo. Nelabai leido, bet nešdavom tiems žmonėms valgyti. Vagonuose vaikų cypimas, verksmas, paduodavom į iškištas rankas maistą ir nueidavom pačios verkdamos.

Kai prasidėjo karas, miestą ėmė bombarduoti. Mano vyras tuo metu su sportininkais buvo išvažiavęs į Plungę. Mes kelioms dienoms evakavomės į kaimą. Kai grįžome, visi tik ir tekalbėjo apie Rainius, apie ten rusų kareivių nužudytus kalinius. Pažįstamas mokytojas Dukauskas pats važiavo į Rainius, rado ten pažįstamų. Kai kuris į kalėjimą buvo patekęs visai dėl smulkmenų: valstietis, laiku neatidavęs duoklės, gimnazistas, nuplėšęs negražų Stalino portretą. Pakliūti tada į kalėjimą ilgiems metams būdavo visai paprasta. Prisimenu, dar Betygaloje įvyko toks mitingas, visi turėjo padėkoti Stalinui už laisvę ir pasirašyti. Dvi merginos - vienos mergautinė pavardė Siaurukaitė, dar ir dabar gyvena netoli Betygalos, Rimgailiuose - pusbalsiu pasakė: „Pabučiuokite tam Stalinui..., nereikės rašyti“. Rašyti joms tikrai nereikėjo, abi gavo po dvidešimt penkerius metus kalėjimo.

Ką anksčiau išvežė į Sibirą, iš tų dar kai kas grįžo, o Telšių kaliniai buvo nužudyti taip žiauriai, kad sunku ir beišsakyti. Sulaužyti kaulai, nulupta oda. Paskui žydai lavonus plovė Masčio ežere. Kai kurios giminės išsivežė laidoti į gimtinę, bet pačios didžiausios laidotuvės vyko Telšiuose. Pamaldas šventoriuje laikė pats vyskupas. Kažin ar ten buvo nors vienas neverkiantis žmogus.

*Verkė ir žydai, pergyvendami dėl savo likimo.
Juos, taip pat nekaltus, irgi vežė į Rainius, ten
šaudė. Rainiai - baisi Lietuvos vieta. Ir Telšiai man
tada atrodė labai baisūs. Jau norėjom grįžti
pėsčiomis į Betygalą, bet pasitaikė sunkvežimis,
važiuojantis į Kauną popieriaus, su juo grįžom iki
Girkalnio, kuriame gyveno sesuo.*

*Po karo buvome nuvažiavę į Telšius, nuėjome
prie to bendro kapo. Ten buvo užrašas, kad tai
komunistų aukos, iš plytelių sudėlioti Gedimino
stulpai, daug gėlių. Vėliau visa tai dingo, buvo pa-
skleisti gandai, kad tai fašistų darbas. Vilniuje bu-
vau sutikusi Sideravičių - rodos, tada Ministrų Ta-
ryboje dirbo, tai jis niekaip nenorėjo - nežinau, ar
nuoširdžiai, ar dėl akių - patikėti, kad taip padarė
tarybiniai kareiviai, aiškino man, kad čia vokiečių
provokacija, bet aš gerai žinau, kad tuo laiku
vokiečių Telšiuose dar nebuvo.*

*Bet mūsų šeimą Telšiai gal ir išgelbėjo nuo Sibiro,
nes tuo laiku, kai ten gyvenome, iš Betygalos išvežė
aklą mano vyro tėvą, mamą, seserį. Ypač
dramatiškai susiklostė mamos likimas. Po karo vyro
brolis, dabar gerbiamas mokytojas Antanas Juška, ją
parsivežė į Lietuvą kažkaip susitaręs su tenyškčiais
viršininkais. Bet po to nei jam, nei motinai ramybės
nebuvo. Betygaloje dirbo toks NKVD tarnautojas
Pozniakovas, tai Antanas kiekvieną vakarą eidavo
pas jį registruotis, o šis vis pistoletu gąsdindamas
šaukdavo: „Pasakyk, kaip tu savo motiną pavogei?“
Mamą, aštuoniasdešimties metų senutę, verkiančią ir
niekaip nenorinčią praeiti pro Betygalos kapus, vėl
išvežė į Sibirą. Bet ji po Stalino mirties dar kartą
grįžo ir sulaukė 99 metų amžiaus. Mūsų šeima tada*

*irgi kybojo ant plauko, jau atsargas buvom susidėję.
Apie Rainius tik patiems artimiausiems
pašnibždomis papasakodavome.*

STASYS KILČAUSKAS

gyv. Rainiuose

*Kankiniai gulėjo duobėse. Vieną rado Antano
Mikutos burokuose, o kitą kankinį rugiuose,
nudurtą į nugarą. Aš ir Jonas Činskis netikėtai
Rainių miškelyje aptikome šviežiai kastą žemę.
Išėjus iš miško stovėjo priekaba. Joje tarp kitų
gelžgalių gulėjo ir kastuvai. Sustojo lengvoji
mašina ir išlipę iš jos vyrai mus sulaikė. Pastatė
mus į sargybą saugoti priekabą. Buvo ruošiamasi
varyti žydus. Taip prastovėjome visą dieną. Mus
pastatę sargybon vyrai sugrįžo tik kitą dieną po
pietų. Juos nuvedėme prie šviežiai kastos žemės.
Ten gulėjo du varikliai, voliojosi šutinti kopūstai.
Paėmę du kastuvus ėmėme kasti, tačiau nebuvo ga-
lima įsmeigti kastuvo. Išvydome dvi kojas. Mus
sulaikę vyrai mus paleido.*

*Po pusvalandžio į miškelį suvirto žmonės,
atvarė žydus. Dauguma kasė rankomis. Motociklu
atvažiavo du jauni vokiečiai. Jie ėmė žydus stum-
dyti, spardyti. Vėliau atvažiavo dar du vokiečiai,
kurie sudraudė įsišėlusius sakydami, kad vienus
kankinius kasate, o kitus tuo pačiu metu kankinate.
Juos suguldė keliomis eilėmis.*

*Pilvai buvo suraižyti ir į juos sukištos rankos, į
burnas sukišti nupjaustyti lyties organai. Daktarai
užsirišę burnas apžiūrinėjo lavonus.*

STEPONAS LAUKYS

g. 1934 m., gyv. Telšiuose

Aš mačiau, kaip jį (mokytoją Čiurinską) vedė Respublikos gatve (prie dabartinio milicijos skyriaus ir partijos komiteto). Vedė jį trys vyrai tiesiog gatve. Aš nukėliau kepurę ir norėjau prieiti pakalbėti, bet jis pamojo ranka, parodė, kad nesiartinčiau. Po kiek laiko įvyko žudynės Rainiuose, jis ten buvo nužudytas.

Buvo labai geras, nuoširdus žmogus, visada su šypsena.

Medinis koplytstulpis (Telšių kapinėse ant kankinių kapo) yra mano brolio darbas. Kai Rainiuose atkasė ir darė karstus, jis tuoj ėmėsi daryti koplytstulpį. Jo pavardė Valerijonas Jonušas. Muziejuje yra dar kito Jonušo - Aniceto (mano brolio) darbų.

Mokytojas Čiurinskas mokė lietuvių kalbos Valančiaus gimnazijoje. Kada pradėjo ten dirbti - nepamenu. Jis jau dirbo, kai aš pradėjau mokytis.

Mano šeima buvo ištremta į Sibirą, pirmoji ištremta buvo mano sesuo, dabar gyvena kartu, jos pavardė - Stonkienė.

LEKAVIČIUS

gyv. Telšiuose

Mačiau, kaip buvo atkasami Rainių kankiniai. Jie buvo užkasti trijose duobėse negiliai. Iš po žemių kyšojo kojos. Žydai, atkasinėjimą pradėję po pietų, baigė tik vakare.

Daugelis kankinių buvo visiškai praradę žmogišką pavidalą - į pakaušius sukaltos vinys, kai kurių kiaušai sutraiškyti, lyties organai nupjaustyti ir sukišti į burnas, pirštai nukapati, kūnai apšiltinti karštais kopūstais, akys išbadytos, daug durtinių žaizdų, iš nugaros išlupinėti odos diržai, pilvai perpjauti ir į juos sukištos rankos, visi pažaboti, rankos už nugaros surištos viela. Žudynių vietoje rasti šie kankinimo įrankiai: dinamą, kuria kankinamieji buvo purtomi elektros srove, katilas su šutintais kopūstais, kelių vielų bizūnai su švino antgaliais.

Kareivinėse buvo sumanyta raudonojo teroro paroda.

ANELĖ MANIUKIENĖ

g. 1920 m.

Palaidojus Rainių kankinius vokiečiai įkūrė atminties muziejų. Jis lyg ir neturėjo pavadinimo. Jis buvo įkurtas daktaro J. Mikulskio name Birutės gatvėje, dabar priešais vaikų darželį, ant Birutės [gatvės] kampo. Nuėjome pasižiūrėti su drauge. Viduje buvo stalai, ant jų buvo stiklai, o po jais išrašinėti bliūdeliai, kankinimo įrankiai, elektrinis motoras. Žmonės kalbėjo, kad jais virino skudurus ir verdančius dėjo ant žmonių. Žmonės eidavo ir eidavo pasižiūrėti.

ALEKSANDRAS MANIUKAS

g. 1911 m.

Rugpjūčio 24 d. buvau mieste. Grįždamas į namus Respublikos gatvėje eidamas už gastronomo

*pamačiau tankus ir ginkluotus kareivius. Buvo ap-
supta maždaug 100 m spinduliu. Tankai slopino
garsus, sklindančius iš kalėjimo. Kai panorau priei-
ti, jie pavarė. Aš pasukau pro Katedrą ir kalno gat-
ve pasiekiau namus. Praėjus 1-2 dienoms į namus
užėjo vietiniai gyventojai, nes žinojo, kad esu sta-
lius. Paprašė surinkti žmones, išmanančius medžio
darbus. Surinkau apie 30 žmonių. Visi nuėjome į
amatų mokyklą. Mokykloje neatsirado medžiagos
karstams. Dabartinės gaisrinės vietoje, Respublikos
g-vėje, buvo žydo Markoso lentų sandėlys. Apie 90
karstų padirbome per vieną dieną. Atlikusius kars-
tus išnešiojo žmonės. Padirbę karstus žmonės
išsiskirstė, aš likau atiduoti karstų.*

FAUSTAS MEIŽENIS

*1988 m. lapkričio 8 d. teko lankytis pas
Vaitkienę-Gintalienę, buvusio Telšių kalėjimo
prižiūrėtojo žmoną. Jinai pasakojo, kad ištekęjo
1940 m. 1941 m. rugpjūčio 23 d. [gal birželio
23 d.] ją autobusas išvežęs į Sajungos gilumą. Nuo
to laiko savo vyro Vaitkaus nemačiusi. Ją išvežę su
vaisiais. Gyventi teko kartu su tremtiniais, tik jų
sąlygos buvo truputį geresnės, nors tekę patirti ir
bado. Su vyru daugiau nebesusitikusi. Po karo ga-
vusi iškvieta į Lietuvos CK. Ten jai vyriškis
įteikęs pranešimą, kad jos vyras Vaitkus žuvęs
1945 m. Vyriškis pasakęs, jog jis matęs, kaip žuvo
Vaitkus. Armijos vadovybė įsakiusi jungtis prie
Raudonosios armijos. Vaitkus pasiūlęs palaukti, kol
prieis Telšius, t. y. išvaduos iš vokiečių. Kartą gru-*

pei partizanų susikūrus laužą ir besišildant pasirodė vokiečiai su šunimis. Vaitkus mėginęs ieškoti pistoleto, bet jį pirmą ir nušovė. Dviese, t. y. pasakotojas ir dar vienas partizanas [pavardžių Vaitkienė-Gintalienė nežinanti], išokę į eglę. Vokiečiai jų ir nesuradę. Todėl ji paneigia „Gimtojo krašto“ laikraščio pranešimą, kad Klaipėdoje kažkas matęs Vaitkų. Jinai sakė, kad Plungėje esą gyvi Vaitkaus brolis Benas Vaitkus ir seserys Dalia Bunkienė ir Zuzana Vaitkutė. Jų adresų nežinanti, bet žinanti, kur gyvena. Jie retsykiais apsilanko pas ją. Vaitkienė-Gintalienė dabar gyvena Telšiuose, Ežero g. 21. Sakė 1986 m. lietuviškame sieniniame plėšomame kalendoriuje radusi aprašytą vyro žuvimą. Apie Rainius sužinojusi po karo. Su tokiu žmogumi kaip Vaitkus ji po tokių darbų nebūtų gyvenusi. D. Rociaus nė karto nesutikusi ir nepažinusi. Vaitkus nieko nepasakojo apie jį. Kai pradėtas kelti klausimas apie Rainius, ji supratusi, jog pas ją lankysis.

VINCAS MIKELIONIS

g. 1910 m., gyv. Telšiuose

1941 m. birželio 26 d., grįžę iš slapstymosi vietos Judrėnų kaime, žmonėsėjo žiūrėti į Rainių miškelį. Mes nuėjome kartu su jais. Radome dalį iškastų žmonių. Jie buvo stipriai sužalotais veidais, kad negalėjai atpažinti, nurengti, krūtinė, pilvas apdegę, kai kuriems kojos per pirštų tarpus perskeltos. Dvi moterys, kurių vyrai mokytojas Bagdonas ir Čipkus buvo paimti į kalėjimą, galvojo, kad

nužudyti jų vyrai. Apžiūrėjusios bei atpažinusios prisiminė, kad vyrai vaikščiojo su diagonalinėmis, į batus kišamomis kelnėmis, ir dviejų žmonių lavonus palaikė savais. Keletą dienų vaikščiojo su gedulo rūbais, bet vieną dieną sutiko savo vyrus einančius Žarėnų (Muziejaus) gatve ties dabartine autobusų stotimi. Pasirodo, jie buvo išvežti į Kauno kalėjimą, o į Kauną užėjus vokiečiams jie išėjo į Telšius pas žmonas pėsčiomis. Jie buvo nepriklausomos Lietuvos atsargos karininkai.

Laidotuvių dieną, turėdamas fotoaparata, nufotografavau laidotuvių eiseną, karstus prie Katedros, laidotuvių vietoje senosiose kapinėse prie vartų. Laidotuvių eiseną buvo apie 2 km ilgio. Nuotraukų buvo apie 10.

BRONISLOVAS MIKUTA

gyv. Telšiuose

Su tėvuėjome pas dėdę, gyvenusį netoli miškelio, bet buvome sulaikyti rusų kareivių. Jie įsakė mums grįžti atgal. Esu įsitikinęs, kad tai buvo kankinimo išvakarėse.

Mums su tėvu nedavė ramybės anksčiau miškelyje regėtos trys duobės. Įėjimas į jas buvo labai siauras. Žeminės buvo maždaug 2,5 metro gylio, viršuje apdėtos velėnom. Kaip vėliau paaiškėjo, tos duobės buvo pagilintos ir į jas suversti kankiniai.

Šį kartą jokių angų nebuvo, jos buvo užkamšytos velėnomis. Ėmėme ardyti velėną. Ne-trukus užčiuopėme drabužį, o jį ištraukę išvydome rankas, kojas. Pranešėme į Telšius.

*Kankiniai buvo pažaboti viela, elektros laidais.
Daugumai išluptos akys, atšokusi oda, pilvuose
išpjautos „kišenės“, o į jas sukištos rankos. Dar ki-
tiems į burnas sukišti nupjaustyti lyties organai.
Šalimais augusios eglės apdegusios, aprūkusios
dūmais.*

STANISLOVAS MIKUTA

gyv. Rainiuose

*Mačiau, kaip žydai rankomis atkasinėjo duobes,
kėlė iš duobių lavonus, guldė juos į eilę ant brezentu
ir plovė.*

*Kankiniams buvo nupjaustyti lyties organai ir
sukišti į burnas. Kai kuriems buvo prapjauti pilvai,
į skyles sukištos rankos, kitų batus maunant iš batų
krito iškepusios kojų mėsos gabalai su kopūstais.
Vieną kankinių rado mano brolis rugiuose, kitą -
mano brolio darže, tarpulysvyje, apibertą žemėmis.*

*Rusams pasitraukus buvo pastatytas gražus pa-
minklas, o rusams grįžus paminklas buvo susprog-
dintas. Paminklo skeveldra užkrito ant brolio trobos
stogo.*

VACYS RUBINAS

g. 1920 m., gyv. Plungėje

*Parvažiauju iš Plungės penktadienį. Sužinojau,
kad iškasti kankiniai. Buvo pagaliukai su nume-
riais. Iš viso 73. Visi sunkiai atpažįstami, pažaboti.
Šeštadienį laidojome. Iš miško vežė tiesiai į kapines.*

Tuo laiku gyvenau Judrėnuose. Į Katedrą nevežė. Gydytojas Plechavičius pasakojo, aš rašiau. Kita gydytoja [buvo] Žilytė, jai rašė Abelys iš Varnių. Buvo smarvė. Rašėm pagal numerius, kaip sužėista. Mano einamoj grupėj radom peršautus tris lavonus. Kai surašėm, pirmadienį atidaviau nunešti vykdomajam. Vyrų organų nupjautų aš nemačiau. Buvo labai sudaužyti. Iš Rainių, sudėję į karstus, vežė į kapines. Buvo išvirtusiomis akimis, išdaužytomis smegenimis. Atrišome rankas, raiščius nuo burnų ir viską surašėme. Vokiečiai užėjo ketvirtadienio rytą, o lavonai jau buvo pasmirde. Jie sušaudyti negalėjo. Kapinėse buvo kunigas.

RANAS SABALIAUSKAS
gyv. Panevėžyje

Esu gimęs ir augęs netoli Rainių miško. Tai ir rašau apie tas dienas, ką savo akimis mačiau ir girdėjau apie Rainių žudynes.

Prieš kelias savaites, dar karui neprasidėjus, mes bėginėjome po mišką ir radome iškastas duobes. Duobės buvo gerai uždengtos, nuo kelio gerai užmaskuotos, paliktos tik angos. Penkios duobės buvo užbaigtos ir dar dvi duobės buvo pradėtos. Tose duobėse ir buvo rasti nužudytieji.

Apie žudymus žinau iš Antaninos Rocienės pasakojimų, kuri su vyru dalyvavo žudynėse. Į vykdomąjį komitetą atėjo du čekistai ir liepė eiti į kalėjimą, su savimi pasiėmus šniūrų, vinių, plaktukų, peilių. Nuėjus į kalėjimą įvedė kalinius ir

liepė kankinti. Kankinimo būdą nurodė čekistai: žalojo prapjaudami lūpas ir užlaužę rankas nugaroje. Kai kalė vinis į galvas, tai kaliniai pradėjo labai šaukti. Kad nešauktų, nupjaudavo lyties organus ir užkimšdavo jais burnas, nešdavo į stovinčią lauke mašiną. Daug būtų išžudę, bet artėjo frontas ir nespėjo.

Dar pabaigdavo kankinti miške, kur buvo paruoštas kopūstų šutintuvas. J karštus kopūstus kišdavo rankas ir į duobes guldė dar gyvus. Iš viršutinės duobės iššliaužė iš miško į rugius, ten buvo rasti trys lavonai. Nustelbti žmonių šauksmams buvo sustatytos mašinos. Aš pats mačiau, kas vyko miške.

Iškasė lavonus žydai vyrai. Kalbėjo, kad kai lavonus plovė, žydams liepė gerti tą vandenį, o kas negėrė, tuojau nusivesdavo ir nušaudavo.

Laidotuvėse aš dalyvavau. Buvo rasti kūnai dviejų nušautų kareivių, kurie priešinosi padėti žudyti. Lavonai pervežti į Telšių kapines. Duobėse liko nukankintų lavonų rūbai.

STEFANIJA ŠAKALIENĖ
gyv. Telšiuose

Aš tuo metu tarnavau už miesto. Tėvai gyveno Telšiuose, Džiugo gatvėje. Birželio 24 d.ėjau aplankyti tėvų. Apie padėtį mieste nieko nežinojau. Buvo maždaug ketvirta valanda dienos. Prie upelio Muziejus gatvėje man kelių pastojų ginkluotas rusas. Jis ėmė man šaukti: „Nazad, tut nelzia“. Apsisukusi grįžau atgal ir pasileidau bėgti palei ežerą, norėdama

išlįsti prie senojo pašto. Tačiau ten stovėjo dar vienas ginkluotas rusų kareivis. Jis griežtai atsisakė mane praleisti. Netikėtai [atsiradau] šalia kalėjimo sienos. Tuomet tai buvo raudonų plytų pastatas. Apie kalėjimą stovėjo daug mašinų. Visi motorai užžė. Buvo baisus triukšmas. Prie kalėjimo manęs niekas nesulaikė. Prasprukau iki dabartinės kultūros mokyklos. Ten vėl buvau sulaikyta. Kai pasakiau, kad einu pas tėvus, praleido. Dar prieš tai spėjau pastebėti, kad Respublikos gatvėje tolėliau stovėjo keli kareiviai su šautuvais. Išskyrus rusų kareivius, mieste nebuvo nė gyvos dvasios.

STANISLOVAS ŠAKALYS
gyv. Telšiuose

Išgirdau, kad kažkur netoli Telšių išžudyti žmonės. Netrukus paaiškėjo, kad žudynės įvyko Rainių miškelyje. Minių minios traukė šia kryptimi. Tuo metu man buvo 17 metų. Ką nuėjęs pamačiau, sunku ir atpasakoti. Tuo metu jau buvo iškasti keli nukankintieji, kitus dar tiktai kėlė iš duobių. Žydai kasė ir plovė nukankintųjų kūnus. Jie buvo verčiami gerti šitas pamazgas.

Visi lavonai buvo pažaboti skudurais arba vielomis, ausys nupjaustytos, kojų ir rankų nagai nulupinėti, lyties organai nupjaustyti ir sukišti į burnas, tiesa, ne visiems. Dar pamenu, kad kai kuriems buvo nupjauti ir liežuviai, pilvai perskrosti ir jų vidun sukištos rankos. Žudynių vietoje regėjau katilą su kopūstais. Man matant iškasė daugiau kaip 20 kankinių. Ilgiau žiūrėti nebegalėjau.

Dar galima pridurti, kad prieš kelerius metus žudynių vietoje esu pastebėjęs cisternas. Kas buvo jose - nežinau. Mano supratimu, šitokiu būdu norima užmaskuoti šią vietą.

STANISLOVAS ŠALKAUSKIS
gyv. Telšiuose

Aš pirmasis ėmiau kasti kankinius, iš Mikutos pasiskolinęs kastuvą. Kasdamas išvydau alkūnę, po to ir visą kūną. Iš viso atkasiau tris kankinius. Jie buvo užkasti tik per kastuvo gylį. Vėliau suvarė žydus. Mačiau, kaip nušovė vieną žydą. Partizanas jį atpažino ir sušukęs: „Lakstei su raudona vėliava!“ pasivedė prie eglės ir nušovė. Mačiau, kaip iškasė 26 (?) kankinius.

Liežuviai nupjaustyti ir sukišti į užpakalius, lyties organai nupjaustyti ir sukišti į burnas, į kaktas sukalto ilgos vinys, veidai pamėlę, drabužiai kruvini.

Keliomis dienomis anksčiau man reikėjo į dvarą pristatyti du arklius. Turėjau tam išduotą leidimą. Mane pasivijo mašina, kurioje sėdėjo rusai. Gerai, kad vairuotojas buvo lietuvis. Būčiau nesusišnekėjęs. Pradėjo ant manęs rėkti, liepė grįžti atgal. Kelio grįžti nebeleido - teko klampoti per pelkes.

JONAS TURSKIS
g. 1911 m., gyv. Telšiuose

Karo pradžioje turėjau namą Rainių kaime apie 300 m nuo kankinimo vietos. Prasidėjus karui rusų kariai stipriai traukėsi. Birželio 25 d. naktį sargyba

stovėjo mano kieme ir neleido išeiti iš kambario. Buvo didelis triukšmas, kaukė mašinos. Ryte nusiramino, kariuomenė buvo praėjusi, buvo likę neišvežtų mašinų. Ryte su Mikuta išėjau pasižiūrėti, kas ten buvo, ar ko kariuomenė nepaliko. Bevaikščiodami radome šviežiai išdraskytą žemę. Pamatėme batą, išlindusį iš žemės. Pajudinome batą, o ten pasirodė koja. Toliau judinti pabijojome. Mikuta išvažiavo į Telšius kviesti policijos. Atvykę pradėjo kasti ir paiškėjo, kad ten daug lavonų. Žmonės daug kas kasė. Vokiečiai atvarė žydus. Jie pabaigė iškasti ir užsiėmė lavonų plovimu. Lavonai duobėse buvo suversti. Iš viso iškasė 73 lavonus. Juos suguldė eilėmis. Paskui atvežė karstus ir su arkliais išvežė į Telšius, o kiti dar buvo Rainiuose. Lavonai buvo žiauriai subjauroti. Bjauru buvo į juos žiūrėti. Buvo po keleto dienų rasti du rusų kareiviai.

Kai buvo vokiečiai, kankinimo vietoje buvo kryžiai, takeliai, suoleliai. Užėjus rusams viskas buvo su-sprogdinta. Amatų mokykla buvo pastačiusi koplyčią.

ALFONSAS ZUBAVIČIUS

g. 1924 m., gyv. Telšiuose

1941 m. mokiausi Telšių amatų mokykloje dailidžių skyriuje. Gyvenau Durbino gatvėje pas mamytės pusseserę Austytę Bronienę-Songailienę. Jos vyras Songaila buvo kalėjimo prižiūrėtojas, sargas. Jie atsisakė leisti man gyventi savo namuose, tai persikėliau į kitą gatvės pusę pas senelę Pauliną. Gyvenant pas Pauliną jos draugė Bronė Songailienė jai sakė: jei kita valdžia - mano vyrą nužudys. Ji

visą laiką pranašavo, kad ateis vokiečiai ir komunistams gyvenimas baigsis. Tais metais į kalėjimą paėmė mokslo draugą Bučių, 4 kurso moksleivį. Vieni mokyklos draugai sekė ir stebėjo jo likimą.

Tą naktį, iš birželio 23 į 24 d., prie kalėjimo budėjo klasės draugai ir didelė minia. Išlydėjome iš kalėjimo apie 4 val. ryto. Tada išvažiavo tankai. Žmonių arti neprileido. Prasidėjus karui baltaraiščiai išvedė kalėjimo sargą Songailą iš namų į ganyklas už kareivinių ir nušovė be teismo. Palaidotas buvo ten pat, ganykloje. Minia koloną lydėjo iki Luokės gatvės.

Praėjus porai dienų po vokiečių užėjimo, prasidėjo nužudytųjų iškasinėjimas. Lavonai buvo sudarkyti, vyrai nupjautais lyties organais, moterys nupjautomis krūtimis, kitiems buvo įlaužti šonkauliai ir įkištos ten rankos. Iš Rainių, pakrovus karstus, vežė arkliais į Telšius. Duobes kapuose kasė žydai. Jie kasė su kastuvais. Juos prižiūrėjo baltaraiščiai lietuviai.

Rainių kankinių muziejus buvo dabartinėse kareivinėse. Jame buvo aliuminio bliūdeliai. Ant jų buvo išrašytos kalinių pavardės, jų numeriai. Buvo daug ir įvairių kankinimo instrumentų, daug nuotraukų.

Buvo toks Songaila, kuris buvo didelis komunistas, o per karą Vilniuje dirbo gestape.

VLADAS ŽILEVIČIUS

g. 1912 m., gyv. Telšiuose

Prasidėjus karui, dundant už Žarėnų, antrą dieną po karo pradžios rusų kariškiai apsupo Rainių miškelį saulei leidžiantis, antradienio vakare, ir neleido į

miškelio teritoriją įeiti. Iki tol galėjai vaikščioti laisvai. Iš ryto užėjo raudonarmiečiai ir kasėsi apkasus palei miškelį. Miškelyje buvo ramu. Prieš išeinant tą naktį miškelyje buvo didelis triukšmas. Trečią dieną - ketvirtadienį ar penktadienį - aš nuėjau pas kaimyną Mikutą. Ten buvo ir nepažįstamų žmonių. Bestovint atvažiavo dviratininkas iš Telšių ir pasakė, kad žmonės išžudyti ir išvežti į Rainių pusę. Jį atsuntė naujoji valdžia sužinoti, kur jie palaidoti. Jo pavardė Pakeltis ir dirbo jis gaisrinėje.

Atėjo kaimynas Lisauskas. Jis pasiūlė nueiti pažiūrėti. Nuėję į Rainių miškelio pakraštį, kur tą vakarą buvo mašinos, pradėjome kasinėti ir pamatėme žmogaus ranką. Pasitraukėme šalin, o Pakeltis sėdo ant dviračio ir nuvažiavo pranešti. Pakeliui sutiko viršininką ir grįžo kartu. Pradėjome kasti ir aš padėjau iškasti tris lavonus ir pasišalinau. Buvo pasakyta, kad atvarys žydus. Pavakary atėjau kartu su žmona. Jau buvo ištraukta didžioji dalis, o žydai toliau kasė rankomis. Žemių buvo mažai. Duobių buvo keletas. Ištraukus iš duobės žydai nešė vandenį iš Lisausko šulinio ir plovė žmones. Lavonai buvo sužaloti. Stovėjo kati-las vandeniui virti.

KONSTANTINAS ŽIMKUS
gyv. Telšiuose

1941 m. birželio 25 d. rytą dviračiu važiavau į Telšių turgų. Tuo metu gyvenau Vilkakių kaime. Važiavau ir pro Rainių miškelį. Šalikelėje palikęs dviratį nuėjau miškelin „savo reikalu“. Tik išengęs

*išvydau didžiulę priekabą su geležiniais ratais.
Pasilypėjęs ant rato žvilgtelėjau vidun: ten mėtėsi
plaukų kuokšteliai, matėsi šutinti kopūstai, kurie
dar buvo šilti, o sienos buvo aptaškytos krauju.
Mano akys užkliuvo už nuogos kojos, kuri kyšojo iš
po žemių. Kojos nagai buvo nulupinėti, o žemė
apdėta skujomis, lapais. Ant žemės gulėjo apie
10 minučių su sparneliais. Supratau, kad čia nužudyti
kažkam nepalankūs žmonės. Niekam apie tai, ką
mačiau, nepranešiau.*

Ž U T A U T I E N Ė

gyv. Rainiuose

*Atsimenu šias kankiniams padarytas žaizdas:
kai kuriems nupjaustyti lyties organai sukišti į bur-
nas, į galvas sukaltos vinys, daug durtinių žaizdų.
Batai buvo pripilti kopūstų. Iš batų, juos nuimant,
krito odos gabalai. Kai kuriems nulupinėti nagai,
išbadytos akys, nuo galvos nuslinkę plaukai.*

Telšių Rainių tragedijos kankinio Jono
Telšinsko vaikų:

ALGIRDO TELŠINSKO ir DANUTĖS
TELŠINSKAITĖS-PERKŪNIENĖS

PAREIŠKIMAS Lietuvos TSR prokuratūros
tardymo valdybos viršininko pavaduotojui
J. Vilučiu (1990 01 05):

*Mūsų tėvelis, Telšinskas Jonas, Antano, gimė
1912 m. Gargždų vls. Kvietinių k. valstiečių*

šeimoje. Baigė tuo metu Kretingos žemės ūkio mokyklą. Po baigimo sukūrė šeimą ir pradėjo dirbti Palangos grafui Tiškevičiui priklausančiame Vilimiškės dvare ūkvedžiu. Ten su šeima ir gyveno. Vadovavo jaunujų ūkininkų rateliui, kurio kryptis buvo užauginti vaismedžių medelyną. Iš mamos (mirė 1983 m.) ir kaimynų pasakojimų žinome, kad tėvelis jokia politine veikla neužsiėmė. Buvęs labai linksmo būdo, didelis šposininkas, padėdavęs žmonėms bėdoje.

Buvo susipykęs su Palangos viršaičiu Padr(v?)ėza. Kai 1940 m. Padrėza atėjęs į Vilimiškės dvarą ėmė agituoti žmones eiti į rinkimus, tai mūsų tėvelis tyčia, atsikeršydamas už pyktį pasakęs: „Kas nori, tegul balsuoja, o aš tai neisiu“. Asmeniško pykčio vejamas Padrėza ir įskundė mūsų tėvelį kaip politinį nusikaltėlį. Suėmė 1941 m. sausio 10 d.

Buvo kalinamas Kretingos m. Bajorų kalėjime, vėliau perkeltas į Telšių kalėjimą. Mamai pasimatymai buvo leidžiami tiek Bajorų, tiek Telšių kalėjimuose.

Po 1941 m. birželio 24 d. į 25 d. tragedijos mama gavo telegramą, kad atvyktų į Telšių kalinių laidotuves. Kadangi tuo metu nuo Palangos iki Telšių susisiekimas buvo prastas, tai mama į Telšius atvyko pavėluotai, jau kankiniai buvo palaidoti. Atpažįstant lavonus irgi nedalyvavo, negavo pranešimo.

Pačiomis pirmomis karo dienomis mūsų tėvelio skundikas Palangos pajūryje vokiečių buvo sušaudytas. Už ką - nežinome.

Mūsų nuomone, nebeverta kasinėti kapą. Žiauria mirtimi mirė, tad leiskime kankiniams ra-

miai ilsėtis. Juk šiokia tokia ekspertizė yra atlikta, o ko betruksta, tegul papasakoja gyvieji žudikai. Mes jiems keršto netrokštame. Tegul papasakoja, tegul prisipažįsta žmonijai. Tai ir būtų jiems bausmė.

Esame dėkingi Sąjūdžiui, kad bent dabar galime be baimės parymoti ant tėvelio kapo.

[...]

Rainių tragedijos liudytojų prisiminimai, atsiųsti Sąjūdžio komisijai stalinizmo nusikaltimams tirti 1988-1990 m. Rankraščiai saugomi LGRTC.

Parengė Birutė Burauskaitė

Politinių kalinių žudynės Lietuvoje 1941 m. birželio 22-28 d.	
<i>Arvydas</i>	<i>Anušauskas</i>5
Nužudytieji Rainiuose 1941 m. birželio 25 d.	
<i>Parengė Birutė Burauskaitė</i>	13
Sovietinio saugumo darbuotojai, dalyvavę suimant, tardant arba nužudant Telšių kalėjimo kalinius	68
Rainių tragedijos liudytojai prisimena.	
<i>Parengė Birutė Burauskaitė</i>	70

Ra-139 Rainių tragedija: 1941 m. birželio 24-25 d.

-Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 2000. - 96 p.: portr.

Kn. taip pat: Politinių kalinių žudynės Lietuvoje 1941 m. birželio 22-26 d. / Arvydas Anušauskas, p.5-11.

ISBN 9986-757-37-1

Kas įvyko Telšių kalėjime ir Rainių miškelyje 1941 m. birželio 24-25 d., kokie Lietuvos piliečiai tapo sadistiškiausių kankinimų aukomis, pasakojama remiantis Lietuvos archyvuose saugomais dokumentais ir liudytojų prisiminimais.

UDK 947.45.081+321.6(474.5)

**Rainių tragedija
1941 m. birželio 24-25 d.**

Redaktorė *Rima Dulkiniene*
Viršelio dailininkas *Alfonsas Žvilius*

SL 2015. 2000 07 10. 6 sp. 1. Užs. Nr. 764
Išleido Lietuvos gyventojų genocido ir
rezistencijos tyrimo centras, Didžioji g. 17/1, LT-2001 Vilnius
Spausdino „Spindulio“ spaustuvė,
Gedimino g. 10, LT-3000 Kaunas
Kaina sutartinė